

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSFAKULTET

Hvilken betydning har gjestfrihetsmotivet for menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken?

**What significance does the focus on hospitality have in people's description of their
impression upon having met The Seamen's Church?**

Student Elisabeth Hystad

Veileder: Førsteamanuensis Tormod Kleiven

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved

Det teologiske Menighetsfakultet og er godkjent som del av denne utdanningen

Det teologiske menighetsfakultet, vår 2013

AVH501 Masteravhandling i diakoni (30 ECTS)

Master i Diakoni

Forord

Et spennende og innholdsrikt semester går mot slutten, og fristen for innlevering av masteravhandlingen er kommet. Det er med skrekkblandet fryd jeg sender fra meg det jeg har jobbet mer eller mindre jevnt og trutt med i flere måneder. Arbeidet har tidvis vært ensomt og frustrerende, og andre ganger morsomt og inspirerende. Jeg er heldig som har hatt god støtte rundt meg, og i den forbindelse er det noen jeg ønsker å takke.

Takk til Øyvind Sæthre ved Sjømannskirkens hovedkontor i Bergen for at du sendte meg 5 årganger med ”Bud og Hilsen” i posten. Uten de lett tilgjengelig hadde ikke dette prosjektet vært like enkelt å gjennomføre.

Takk til Elisa Stokka for god hjelp til drøfting av verdien *gjestevennskap*, dine kloke refleksjoner er alltid inspirerende! Takk til Cathrine Hopstock Havgar for kyndig språkhjelp. Takk til Tove Halsos Klinkenberg for konstruktiv korrekturlesing, og urokkelig tro på at avhandlingen skulle komme i havn! Takk til Ellen Marie Skillingstad for refleksjoner, støtte og oppmuntring på veien.

Den største takken går til Tormod Kleiven for inspirerende og god veiledning – uten deg hadde ikke denne avhandlingen blitt noe av!

Oslo, 15.mai 2013

Innhold

1	Innledning.....	5
1.1	Bakgrunn for valg av tema og problemstilling.....	5
1.2	Tidligere forskning	5
1.3	Definering av begreper	7
1.4	Avhandlingens oppbygning og design	7
2	Metode og materiale.....	9
2.1	Teoretisk materiale.....	9
2.2	Empirisk materiale.....	10
2.3	Reliabilitet og validitet	11
3	Sjømannskirken – mål, visjon og verdier.....	12
4	Teori	14
4.1	Gjestfrihet.....	14
4.1.1	Betydningen av begrepet <i>gjestfrihet</i>	14
4.1.2	Den fremmede	16
4.1.3	Gjestfrihet som relasjon	17
4.1.4	Gjestfrihetens sårbarhet.....	19
4.1.5	Måltidsfellesskap.....	20
4.1.6	Bibelsk motiv for gjestfrihet	22
4.2	Kirke og fellesskap.....	23
4.3	Avslutning av teori	25
5	Analyse.....	27
5.1	Informantene og de ytre forholdene i historiene	27
5.2	Praktisk hjelp.....	29
5.3	En god velkomst.....	30
5.4	Nærvær og tilstedeværelse	31

5.5 Trygghet	33
5.6 Måltid og fellesskap	35
5.7 Troverdighet	37
6 Drøfting	39
6.1 Holdning og handling	39
6.1.1 Holdning	40
6.1.2 Handling	41
6.2 En god velkomst	42
6.2.1 Gjestevenskaper	44
6.2.2 Den fremmede	44
6.3 Nærvær og tilstedeværelse	46
6.4 Måltid og fellesskap	47
6.5 Konsekvenser av gjestfrihet	49
6.5.1 Trygghet	49
6.5.2 Troverdighet	51
6.5.3 Mot til tro, håp og engasjement	52
6.6 En forankret gjestfrihet	53
7 Oppsummering , konklusjon og veien videre	55
7.1 Oppsummering og konklusjon	55
7.2 Veien videre	56
8 Litteraturliste	57

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Etter at jeg som diakonistudent har hatt to praksisperioder i to ulike Sjømannskirker, henholdsvis i Torrevieja, Spania og New York, USA, har jeg blitt litt kjent med hvordan Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet¹ arbeider som kirke for nordmenn i utlandet. Jeg har observert og deltatt i ulike sider ved arbeidet, og har fått erfare på kroppen hvor forskjellige to sjømannskirker kan være. Konteksten for arbeidet som drives av Sjømannskirken verden over er svært ulik, noe som også gjør oppgavene og måtene å arbeide på ulike. Jeg har blitt interessert i hva som er *felles* for det mangfoldige arbeidet, og har derfor hatt et ønske om å analysere historier som er knyttet til et sentralt tema i Sjømannskirken som helhet, uavhengig av hvor i verden kirka er. Sjømannskirken har ”god klang” i mange nordmenns ører, og i flere sammenhenger har jeg hørt gjestfrihet og Sjømannskirken nevnt som ”2 sider av samme sak”. Dette har jeg ønsket å se nærmere på, og med bakgrunn i at jeg både har et engasjement for Sjømannskirken, og at jeg er opptatt av hvordan mennesker blir møtt, har jeg formulert følgende problemstilling:

Hvilken betydning har gjestfrihetsmotivet for menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken?

Denne problemstillingen mener jeg er relevant fordi den kan bidra til å gi noen svar på om det som møter folk på sjømannskirkene rundt omkring i verden samsvarer med det Sjømannskirken som organisasjon ønsker å oppnå. Den kan også være et bidrag til å sette fokus på gjestfrihet og betydningen av dette.

1.2 Tidligere forskning

Tidligere forskning har vært nyttig og viktig for meg i arbeidet med denne avhandlingen, og tendensen det siste tiåret kan vise at Sjømannskirken er en interessant forskningsarena innen flere ulike fagdisipliner. De tre første jeg nevner her er de som har vært mest sentrale i forhold til min avhandling, da de snakker mest om Sjømannskirken som helhet, noe som er relevant for min problemstilling. De fire siste nevner jeg for å vise mangfoldet i forskningen som er gjort, uten at de avhandlingene har blitt vektlagt i mitt arbeid.

¹ Heretter kalt Sjømannskirken

- Tidligere generalsekretær i Sjømannskirken Kjell Bertel Nylands *Tolk og tjener – et bidrag til Sjømannskirkens selvforståelse og brukerforståelse*² som ble utgitt første gang i 2005. Denne har vært viktig for å bli kjent med Sjømannskirkens selvforståelse fra et ”innenfra-perspektiv”.
- Tidligere sjømannsprest Hallvard Olavson Mosdøls *Hiawatha av Kragerø. Menighetsutvikling i folkekirken – impulser fra Sjømannskirken* fra 2008. Denne boken har bidratt til å styrke min interesse for gjestfrihetstemaet i møte med Sjømannskirken .
- Et annet viktig bidrag for bakgrunnen for min avhandling er en rapport som Olav Helge Angell³ skrev på oppdrag for Sjømannskirken i 2011, med tittelen *Sjømannskyrkja som lågterskeltilbod; heim, organisasjon og institusjon med diakonal forankring*.
- Andre forskningsarbeid som jeg har sett til, uten at de er videre brukt i min avhandling er Jorunn Rørviks masteroppgave i profesjonsetikk, fra 2005; *Sjømannskirken – norsk kulturformidler og kirke*. Silje Østerbøs masteroppgave i religionsvitenskap, fra 2007; *Mer enn en kirke – en studie forholdet mellom religion og nasjon i Sjømannskirken i New York*. Reidun Laastad Dyviks masteroppgave i diakoni, fra 2008; *Sjømannskyrkja i møte med mennesker i utsette og vanskelege livssituasjonar*. Line Kristoffersens doktorgradsavhandling, fra 2000; *Kirke hele uka - nordmenns opplevelse, forståelse og bruk av sjømannskirken - et markedsføringsperspektiv*. Disse avhandlingene har hver på sin måte bidratt til viktig forskning knyttet til Sjømannskirken, men jeg opplever likevel at min avhandling vil berøre andre temaer enn de som tidligere er tatt opp, og avhandlingen vil på denne måten bidra til å belyse andre områder av virksomheten.

² Revidert utgave kom ut i 2007

³ Dr.polit. og Cand.sociol., professor og forsker ved Diakonhjemmet Høgskole

1.3 Definerer av begreper

Det er to begreper knyttet til problemstillingen som jeg tenker det er viktig å si noe kort om innledningsvis. Begge begrepene blir behandlet grundig senere i avhandlingen.

Gjestfrihet:

Gjestfri er den ”som gjerne tar imot gjester og steller godt med dem”⁴. Denne semantiske betydningen av ordet ligger til grunn for det jeg vil definere som gjestfrihet: Å vise gjestfrihet er å ta imot gjester og stelle godt med dem. Gjestfrihet som begrep, og gjestfrihetsmotivet som tema blir videre behandlet i kapittel 4.

Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet:

Sjømannskirken er en frivillig organisasjon med oppdrag fra Den norske kirke og den norske stat om å ivareta det kirkelige ansvar for norske sjøfolk og andre nordmenn som befinner seg i utlandet, eller på norsk kontinentalsokkel⁵.

Organisasjonen har over 200 ansatte, og virksomheten består av 31 sjømannskirker, en nettkirke, ni nordsjøprester, fire studentprester og sju ambulerende sjømannsprester⁶. En videre redegjørelse for Sjømannskirkens mål, visjon og verdier følger i kapittel 3.

1.4 Avhandlingens oppbygning og design

Problemstillingen er Hvilken betydning har gjestfrihetsmotivet for menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken? Denne deler seg inn i to deler, der gjestfrihetsmotivet er den ene delen, og menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken er den andre delen. Den første delen knytter seg til teorien jeg har valgt, og den andre delen knytter seg til analysen av det empiriske materialet. For å kunne svare på denne problemstillingen er avhandlingen i sin helhet delt inn i 5 hoveddeler, som jeg her kort vil beskrive.

Den første delen er en innledningsdel, der jeg vil gjøre rede for valg av metode og materiale, samt at jeg vil redegjøre for Sjømannskirkens mål, visjon og verdier. Dette gjør jeg for å vise hvordan jeg har gått fram for å svare på problemstillingen, samt for å gi et bilde av Sjømannskirken – da dette er konteksten problemstillingen er knyttet til. Del to er en teoretisk del, der jeg ser nærmere på litteratur som kan bidra til å finne svar på hva som menes med *gjestfrihetsmotivet*. *Gjestfrihetsmotivet* er et hovedpunkt da det er betydningen av dette jeg er

⁴ Definisjon hentet fra *Bokmålsordboka*.

⁵ Verdidokument for Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet (heretter forkortet til VD) pkt 1.

⁶ Sjømannskirkens digitale årsrapport: : <http://2012.sjomannskirken.no/om/>

ute etter å finne svar på. Den tredje delen er en analyse av utvalgte historier fra mennesker som har hatt et møte med Sjømannskirken. Det er her jeg har vært på jakt etter hvordan møtet med Sjømannskirken *beskrives*. Den fjerde delen er en drøftingsdel der jeg setter analyse av empirien sammen med teori og mine egne refleksjoner, for å kunne gi svar på problemstillingen. Denne delen vil samlet sett gi svar på problemstillingen. Den femte og siste delen er en oppsummering og konklusjon, samt et lite blikk på ”veien videre”.

2 Metode og materiale

For å kunne svare på problemstillingen har jeg valgt å benytte meg av en kvalitativ, empirisk forskningsmetode. Materialet mitt består av to deler; jeg har valgt teoretisk materiale for å se nærmere på hva gjestfrihetsmotivet er, og empirisk materiale for å kunne se på menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken. I dette kapittelet vil jeg beskrive hvordan jeg har valgt ut materiale, samt diskutere reliabiliteten og validiteten i studiet.

Analysen av historiene inneholder noen elementer fra en fenomenologisk tilnærming. Fenomenologi handler ”om ”det som viser seg”, det vil si tingene eller begivenhetene slik de ”viser deg” eller ”framstår” for oss, slik de umiddelbart oppfattes av sansene” (ibid:82). Den fenomenologiske tilnærmingen til analysen viser seg ved at jeg i møte med historiene har dannet meg et helhetsinntrykk, for deretter å identifisere og plukke ut hvilke fenomener jeg opplever gir mening for informantene (jf Johannessen et al.2010:83).

”I samfunnsforskningen brukes historier for å tydeliggjøre et budskap” (ibid:215). Min tilnærming til historiene har vært beretningsanalytisk. ”Beretningsanalyse bygger på intervjuer og tekster der informantene formidler erfaringer og hendelser (...)” (ibid:218). Det finnes ulike måter å analysere beretninger på (ibid:218), og mitt hovedfokus har vært *innholdet* i beretningene.

2.1 Teoretisk materiale

Den første delen av avhandlingen består av en litteraturstudie knyttet til *gjestfrihetsmotivet*. For å kunne se nærmere på hva gjestfrihet er, og hva gjestfrihetsmotivet kan inneholde, har jeg benyttet meg av materiale fra ulike faglige disipliner. I startfasen med å finne litteratur som kunne hjelpe meg å belyse problemstillingen, startet jeg bredt med å bruke søkeordene *gjestfrihet*, *hospitality* og *Sjømannskirken*. Det ordet som fikk flest treff, og som ble bakgrunn for videre søk var *hospitality*, da det finnes betydelig mer faglitteratur på engelsk enn på norsk. I både norsk og engelsk litteratur var Christine D. Pohl⁷ den forskeren som oftest ble henviset til. Pohl har en bred faglig vinkling på sin behandling av innholdet i gjestfrihetsbegrepet, det er knyttet både til etikk, filosofi, historie, bibelsk motiv og ekklesiologi, og det ble derfor naturlig å bruke hennes forskning som primærkilde i teorien

⁷ Professor i kirke og samfunn/kristen etikk ved Asbury Teologiske seminar

knyttet til innholdet i gjestfrihetsbegrepet. Lingvistisk er det Olav Helge Angell som har fått størst plass, og ekklesiologien er primært basert på Harald Hegstads *Den virkelige kirke*.

Bidrag til ekklesiologien.

Sjømannskirkens verdidokument blir brukt for å vise hva Sjømannskirken arbeider ut ifra, og dette er tatt med som et vedlegg til avhandlingen, merket ”Vedlegg 1”.

2.2 Empirisk materiale

Jeg ønsket å benytte meg av skriftlig, empirisk materiale, og det stedet det finnes mest av dette knyttet til Sjømannskirken, er i organisasjonsbladet ”Bud og Hilsen”. Jeg har tatt for meg 5 årganger av bladet, fra tidsrommet 2006-2010, for å kunne ha et forholdsvis omfangsrikt materiale å velge historier fra. Jeg bestemte meg for enkelte utvalgsriterier som har dannet grunnlaget for utvelgelsen av historiene. Kriteriene endret seg noe i startfasen for at det endelige materialet skulle bli av en håndterlig størrelse. Mine utvalgsriterier har vært:

- Historien skal være fortalt fra informantens ståsted, noe som utelukker historier der en observatør/skribent har gått sammen med en ansatt for å beskrive møter mellom ansatt og gjest/bruker.
- Historien skal ikke være styrt av en intervjuer, og ikke være del av en ”fast spalte” der personer besvarer gitte spørsmål
- Historien skal inneholde en beskrivelse av et møte med en konkret sjømannskirke
- Historiens lengde har ikke betydning så lenge den oppfyller de foregående kriteriene

Ut fra disse kriteriene ble det endelige materialet 11 historier, fra Los Angeles i vest, til Okpo i øst. Historiene varierer i lengde, noen er kun en liten spalte, mens andre går over flere sider. Jeg har stilt meg 2 forskningsspørsmål i møte med historiene, for på denne måten å kunne kategorisere historiene, og finne felles temaer som grunnlag for struktur av analysen. De to spørsmålene jeg har stilt er:

1: hva er de ytre forholdene i historiene?

2: hva er innholdet i kontakten med Sjømannskirken?

Utfordringer og muligheter knyttet til det empiriske materialet kommer jeg tilbake til i pkt 2.3, og selve behandlingen av materialet kommer jeg tilbake til i analysekapittelet.

2.3 Reliabilitet og validitet

Jeg har valgt å bruke skriftlige historier som mitt empiriske materiale. En utfordring ved dette er at jeg må forholde meg til det som allerede er skrevet, jeg har ikke påvirkning på informantenes svar. Dette gjør også at jeg ikke kan gjøre nytte av måten historiene er blitt fortalt på, kroppsspråk, tonefall, pauser i samtalen osv. i mine tolkninger. De fleste historiene er heller ikke skrevet av informantene selv, noe som gjør at en mulig fortolkning av det som er presentert i historiene allerede er gjort av den som har skrevet historien. En fordel med å bruke skriftlig materiale som empiri er teksten som er brukt er åpent og allment tilgjengelig. Dette kan bidra til å styrke reliabiliteten i forskningen – en annen forsker kan gå de samme historiene i møte, med de samme forskningsspørsmålene, og på denne måten teste reliabiliteten. Et moment som gjør at reliabiliteten i kvalitativ forskning kan være utfordrende, er at forskeren bruker ”seg selv som instrument. Ingen andre har samme erfaringsbakgrunn som forskeren, og ingen andre kan derfor tolke på samme måte” (Johannessen et al. 2010:229). Jeg har brukt ”meg selv som instrument” i tolkningen, men har samtidig vist noe av tolkningsbakgrunnen gjennom arbeidet med det teoretiske materialet jeg har presentert. Drøftingen blir på denne måten en samtale mellom meg, det teoretiske materialet og tolkningen av det empiriske materialet – der jeg som forsker er den som er ”den ukjente faktor”. Min forforståelse og mine egne erfaringer i møte med Sjømannskirken vil på denne måten være med å styre resultatet av det jeg kommer fram til.

Validitet kan dreie seg om ”hvorvidt en metode undersøker det den har til hensikt å undersøke (...), i hvilken grad forskerens framgangsmåter og funn på en riktig måte reflekterer formålet med studien (...)” (ibid:230). Jeg har ønsket å se nærmere på betydningen av gjestfrihetsmotivet knyttet til menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken, og derfor har en viktig framgangsmåte vært å finne historier som inneholder beskrivelser av dette møtet, og fortolke materialet i lys av presentert teori. På denne måten kan jeg si framgangsmåten samsvarer med studiens formål. Det er ikke dermed sagt at dette er den eneste riktige framgangsmåten – hadde jeg for eksempel selv gjort intervjuer med informanter som har hatt et møte med Sjømannskirken kunne kanskje resultatet blitt noe annerledes.

3 Sjømannskirken – mål, visjon og verdier

I denne avhandlingen skal jeg se på betydningen av gjestfrihetsmotivet i menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken. Jeg ser det derfor som viktig å se nærmere på hvordan Sjømannskirken beskriver seg selv; sitt mål, sin visjon og sine verdier, for å kunne forstå hva Sjømannskirken selv ønsker at mennesker skal bli møtt med.

Sjømannskirken er en frivillig organisasjon med oppdrag fra Den norske kirke og den norske stat om å ivareta det kirkelige ansvar for norske sjøfolk og andre nordmenn som befinner seg i utlandet, eller på norsk kontinentalsokke1 (VD pkt 1).

Organisasjonen er verdistyrt, og overordnede mål og visjon utvikles i tråd med hovedmål for Den norske kirke (ibid:pkt 6.4). Sjømannskirkens hovedmål er ”å fremme Guds rike ved å være en tjenende kirke i verdens hverdag” (ibid:pkt 3), og visjonen er ”å gi mennesker mot til tro, håp og engasjement” (ibid:pkt 4.1). Kjell Nordstokke sier at målet skal være ”et kvalitetsmessig kjennetegn på virksomheten med følger for holdninger, arbeidsmetode og holdepunkt for å bedømme om arbeidet lykkes” (Nordstokke 1999:9). Visjonen fungerer som et bilde av det målet organisasjonen har satt for arbeidet, og Nyland trekker fram at den er et uttrykk for organisasjonens ryggmargsrefleks på møtet med kirkelig hjemløse;

I kortform er visjonen svaret på hvorfor vi i det hele tatt har sjømannskirker verden rundt og hvorfor vi egentlig går på arbeid dag ut og dag inn. For, uten en visjon vi har tro på og som vi kan identifisere oss med, går vi fortere trøtt og lei. Det handler derfor ikke om å *ha* en visjon, men om å være drevet av en visjon (Nyland 2007:57).

Nyland sier at ”utfordringen ligger i å realisere visjonen på en integrert måte i en rett kombinasjon av mykhet og fasthet (...). Målet må være en kirke som forener læremessig integritet med en åpen holdning” (ibid:58).

Sjømannskirken har formulert 6 grunnverdier som ligger til grunn for styringen av arbeidet, og som blir en vei å gå for å oppnå målet og visjonen. De 6 verdiene er formulert på følgende måte: Uendelig verdi, tilhørighet, trygghet, oppsøkende, gjestevenskap og brobygger (VD:pkt 4.2). Jeg tenker at det er disse verdiene Sjømannskirken ønsker at gjester som kommer til de ulike kirkene rundt i verden skal få erfare, og flere av disse verdiene vil jeg komme tilbake til i analyse og drøfting.

Nordstokke trekker fram at i uttrykket ”verdens hverdag” ligger det en erfaringsvirkelighet som Sjømannskirken må ta på alvor; de fleste dager er hverdager, og det er her daglige rutiner, arbeid, trivialiteter, relasjoner, bitre konflikter, livets viktigste beslutninger, store gleder og store smerter erfares. Det er denne virkeligheten Sjømannskirken vil være kirke i,

og Nordstokke sier at ”det krever lydhørhet og beredskap til å være der menneskene er” (Nordstokke 1999:9).

Sjømannskirken har en positiv klang i mange nordmenns ører. Den ønsker å være ”et hjem hjemmefra”, og Nordstokke trekker fram at dette er en viktig faktor for at så mange kan kjenne seg knyttet til kirka i utlandet – selv om de ikke nødvendigvis er knyttet til kirka i Norge (ibid:52). ”De som kommer innom kirken, behøver aldri å forklare eller dokumentere sitt nærvær. Det er nok å være hjemmefra” (ibid:52).

Sjømannskirkens arbeid er mangfoldig, og har kompetanse på beredskap og relasjonsrådgivning. Sjømannskirken har over 200 ansatte, finnes på alle kontinenter, og ”virksomheten består av 31_sjømannskirker, en nettkirke, ni nordsjøprester, fire studentprester og sju ambulerende_sjømannsprester”⁸. I følge Sjømannskirkens årsrapport hadde den i 2012 hele 846.897 møter med mennesker⁹ over hele verden.

Dette viser at Sjømannskirkens arbeid er omfattende og mangfoldig, og det er med dette som bakgrunn jeg tar fatt på min avhandling – vel vitende om at det jeg kan finne svar på her bare viser et lite glimt av det store mangfoldet.

⁸ Sjømannskirkens digitale årsrapport: <http://2012.sjomannskirken.no/om/>

⁹ ibid: <http://2012.sjomannskirken.no/>

4 Teori

Teorikapittelet består av to hoveddeler. Den første og største delen er viet til teori om *gjestfrihet*, da det er gjestfrihetsmotivet som er hovedtemaet for avhandlingen. Den andre delen har jeg kalt *kirke og fellesskap*, og dette har jeg med for å tydeliggjøre konteksten jeg har knyttet gjestfrihetsmotivet opp mot, og som er den konteksten Sjømannskirken er en del av.

4.1 Gjestfrihet

Sjømannskirken ønsker å være et hjem langt hjemmefra, og Nyland stiller spørsmålet; Hva skal til for at mennesker skal oppleve den ønskede hjemmefølelsen i Guds hus? (Nyland 2007:69). Denne hjemmefølelsen kommer ikke av seg selv, og Nyland trekker fram *hospitalitet* og *gjestevennskap* som viktige forutsetninger for at mennesker skal føle seg hjemme (ibid:69). Hva vil det si ”å være hjemme”? Reynolds sier det på denne måten:

Home is a dwelling place marked by the presence of other people. It is a communal place of orientation in which we fit comfortably, grow roots, and reside safely. Its welcome is constituted by relationships formed within a specific social network that nurtures familiarity and preserves trust. We desire to be recognized and accepted, woven together with others (Reynolds 2008:52).

Det er derfor interessant å sette fokus på nettopp hospitalitet – og se nærmere på hva dette kan inneholde. Problemstillingen er ikke å svare på hvorvidt Sjømannskirken lykkes i å skape denne hjemmefølelsen, men å se nærmere på hvordan gjestfrihetsmotivet kommer til uttrykk i menneskers beskrivelse av møter de har hatt med konkrete sjømannskirker. Resultatet av denne avhandlingen kan på denne måten være med på å understreke Nylands påstand om at hospitalitet er en forutsetning for at mennesker skal føle seg hjemme. Det sentrale temaet for å kunne svare på problemstillingen er *gjestfrihetsmotivet*, og *gjestfrihet* er det sentrale begrepet.

4.1.1 Betydningen av begrepet *gjestfrihet*

For å kunne gå nærmere inn på hva begrepet *gjestfrihet* er, er det interessant å se på det språklige opphavet for ordet. Når jeg slår opp på ordet *gjestfri* i ordboka¹⁰ står det at gjestfri er den ”som gjerne tar imot gjester og steller godt med dem”. Gjestfrihet er et substantiv, og jeg

¹⁰ Bokmålsordboka. Definisjons- og rettskrivningsordbok.

tenker at dette kan knyttes til ”å være gjestfri” på to ulike måter. Gjestfrihet kan både springe ut fra *egenskapen* å være gjestfri, og den kan springe ut fra *resultatet* av å være gjestfri. Dette kan vise at gjestfrihet både er et *holdnings*begrep og et *handlings*begrep, noe som gir en spesiell rikdom til begrepet; det har både en konkret side og en mer filosofisk side. Jeg tror ikke denne dualismen i begrepet trenger å skilles fra hverandre, de to sidene kan være vevd i hverandre eller følge hverandre tett, og de kan gi ulike innsteg til hvordan begrepet drøftes¹¹.

Gjestfrihet er et etisk begrep, og blir oversatt fra det engelske ordet *hospitality* (Angell 2011:17). *Hospitality* kan på norsk også oversettes til *hospitalitet*, men dette er et mer ukjent begrep enn *gjestfrihet*. Angell knytter gjestfrihet både til Den norske kirkes diakonidefinisjon¹², og til Sjømannskirkens målformuleringer. Når han skriver om gjestfrihet knyttet til Sjømannskirken velger han å bruke ordet *hospitalitet* og sier at dette begrepet viser utover det vi til vanlig tenker på med gjestfrihet (ibid:17). Han sier altså at ordet *hospitalitet* kan antyde en større bredde enn ordet *gjestfrihet*. Angell knytter videre *gjestfrihet* og Sjømannskirkens verdi *gjestevennskap* sammen, og viser at begge disse ordene har det samme latinske opphavet. ”Det latinske ordet for gjestevennskap er *hospitium*, avleidd av ordet *hospes* = framand, gjest eller gjestevenn (= vert, gjestgivar). Det engelske ordet for gjestfridom, ”hospitality”, har dette latinske opphavet” (ibid:18). Det latinske *hospes* kan altså bety både gjest og vert. Et interessant moment i forhold til Sjømannskirkens verdi *gjestevennskap* er å se til den tyske oversettelsen av gjestfrihet, som er *gastfreundschaft* – som nettopp betyr gjestevennskap, eller sagt med Nouwens ord; ”vennskap med gjesten” (Nouwen 2004:65)¹³.

I det følgende bruker jeg ordene gjestfrihet og hospitalitet om hverandre, hovedsakelig er hospitalitet knyttet til den engelske litteraturen.

Ordet som blir brukt for *gjestfrihet* på gresk; *filoxenia*, kan også oversettes med *kjærlighet til fremmede* (Hvalvik 1994:24; Pohl 1999:31), og i litteratur om gjestfrihet blir nettopp *den fremmede* viet mye oppmerksomhet. Hvalvik sier at når fremmedheten er kombinert med avstand, blir det fiendskap, men når fremmedheten er kombinert med nærhet, blir det gjestfrihet (Hvalvik 1994:24). Ut fra dette kan jeg si at gjestfrihet krever nærhet.

¹¹ Drøftingen av dette kommer jeg tilbake til i pkt 6.1

¹² Diakonidefinisjonen kommer jeg tilbake til i kap 4.2

¹³ Verdien *gjestevennskap* behandler jeg videre i pkt 6.2.1

4.1.2 Den fremmede

Hver dag krysses våre veier med mennesker som er ukjente eller fremmede for oss. De fleste slår oss kanskje ikke som sårbare, og viser seg ikke umiddelbart å være i behov av gjestfrihet. De fleste fremmede vi møter er i stand til å ta vare på seg selv og sørge for å ha det de trenger. Selv om de er ukjente for oss er de ikke nødvendigvis uten ressurser eller uten tilkobling til nettverk. Christine D. Pohl stiller spørsmålet om det er ulike måter å være fremmed på? For å vise at man kan være fremmed for hverandre på forskjellige måter trekker hun fram to eksempler; mens hun sannsynligvis ikke hadde invitert hjem en uteligger på middag, hadde hun ikke nølt med å invitere hjem en kollega hun ikke kjente. Begge er fremmede, men på forskjellige måter. Hos den hjemløse er hjemløsheten symptomatisk for avstanden fra nesten alle betydelige forhold – som familie, venner, jobb og til og med kirken (Pohl 1999:86). Han har mistet båndet til de tingene som gir mennesker en identitet og en plass i verden. Den besøkende kollegaen er også en fremmed, men jobber ved samme institutt, og uten store vanskeligheter kan de lære hverandre å kjenne gjennom et sett med like tilkoblinger (ibid:86). Dette sier noe om at gjestfrihet koster, og kanskje er prisen høyest der det er færrest like tilkoblinger? Er det der gjesten og verten har flest like tilkoblinger at veien mellom å være en fremmed og en venn er kortest?

Bibelen er full av formaninger om hvordan kristne skal forholde seg til sine medmennesker.

”Elsk hverandre inderlig som søsken” er en kjent formaning fra Romerne 12,10.

Oppfordringer om å elske sin familie og sine venner går på mange måter an å gripe med forstanden – hos de fleste vil dette være en naturlig konsekvens av menneskets behov for å elske og å bli elsket. Formaningene sine fiender er derimot mye mer radikalt og krevende. Likevel formaner kristne til nettopp dette (Matt 5,44), og dette tenker jeg kan vise at genuin gjestfrihet er radikal. Det går an å snakke høyt om at alle mennesker er skapt i Guds bilde og derfor har samme verdi, men det trenger ikke alltid få konsekvenser for hvordan vi møter våre medmennesker. Formaninger om å elske fremmede og fiender inneholder ikke nødvendigvis handlingsalternativer, så hvordan skal dette gjøres? Pohl sier at hospitalitet i praksis tvinger forpliktelser som å elske sin nabo, en fremmed eller en fiende inn i praktiske og personlige uttrykk for respekt og omsorg for den aktuelle naboen, den fremmede og fienden. Den doble bevegelsen med å universalisere naboen og personifisere den fremmede er i følge Pohl selve kjernen i hospitaliteten (Pohl 1999:75), og kanskje kan dette være en hjelp til å finne svar på hvordan det kan gå an å elske fremmede og fiender.

Hvem er så den fremmede? Pohl låner ord fra Brueggemann når hun definerer fremmede som “people without a place” (ibid:87).

To be without a place means to be detached from basic, life-supporting institutions – family, work, polity, religious community, and to be without networks of relations that sustain and support human beings (ibid:87).

Henri Nouwen definerer de fremmede som mennesker som er ”skilt fra sin egen fortid, sin egen kultur og sitt eget land, fra naboer, venner og familie, fra sitt innerste selv og sin Gud” (Nouwen 2006:59). Nouwen trekker fram fremmedfrykten som en særlig utfordring for gjestfriheten, og sier at i verden i dag tenker man automatisk at den fremmede utgjør en potensiell fare – det er opp til den fremmede å bevise det motsatte (ibid:62). Denne utfordringen kommer særlig til syne gjennom det faktum at vi mennesker er avhengige av hverandre. Reynolds sier:

Human beings are social creatures dependent upon others for well-being and welcome (...). Alone we are incomplete; we need each other to be whole. Human beings desire welcome, and this embodied desire is the pretext of love. (...) Human being is a being-with others (Reynolds 2008:182).

Reynolds viser videre til Jonathan Sacks når han sier at “God creates difference; therefore it is in one-who-is-different that we meet God” (ibid:182). Dette tenker jeg er med på å si at gjestfriheten må være raus og den må være modig, den må våge å ta imot den fremmede og den som er annerledes enn en selv, på tross av at den fremmede presumptivt kan være en fiende. Å vise gjestfrihet innebærer, i følge Nouwen, å tilby et åpent og gjestfritt rom der ”fremmede kan kaste av seg fremmedheten og bli våre medmennesker” (Nouwen 2006:59).

4.1.3 Gjестfrihet som relasjon

Å ønske en fremmed med behov for hjelp velkommen inn i hjemmet kan skape et fellesskap, en gjensidig relasjon og forpliktelse mellom gjest og vert. Tidligere var jobb, religion, utdanning, omsorg for syke og eldre og omsorg for fremmede knyttet til familie og husholdning (Pohl 1999:57), men markante endringer de siste to hundreår har gjort at dette i stadig større grad er blitt institusjonalisert og profesjonalisert. I dagens samfunn får spesialister betalt for å ivareta disse behovene i befolkningen, noe som er med på å gjøre moderne uttrykk for hospitalitet både viktig og utfordrende (ibid:57). Nettopp fordi så mye ”hjelping” har blitt institusjonalisert er det uvanlig når noen gir full oppmerksomhet til en fremmed uten å få betalt for det (ibid:71). I spesialiserte institusjoner blir fysiske og til en viss grad psykiske behov møtt, mens det relasjonelle båndet som ikke lenger er mellom gjest og

vert - men mellom leverandør og mottaker, blir mer begrenset. Dette tenker jeg utfordrer gjestfrihetstanken. Menneskets behov for sosial identitet og tilkobling blir i følge Pohl ikke bare oversett i institusjoner, men ofte også forsterket (ibid:71). Det er derfor viktig å holde høyt det relasjonelle aspektet ved gjestfrihet - som jeg ser som et av gjestfrihetens særtrekk. Det relasjonelle gjør gjestfriheten til noe mer og noe større enn et fysisk/psykisk forhold mellom leverandør og mottaker.

Thomas Ogletree formulerer relasjonsforholdet mellom gjest og vert slik: "my readiness to welcome the other into my world must be balanced by my readiness to enter the world of the other" (Ogletree 1985:4). Jeg tenker dette viser noe av dybden i gjestfriheten – dette handler om mer enn det som kan institusjonaliseres og mekaniseres. Det handler om å dele liv – den som ønsker velkommen må være klar til både at noen kommer inn i hans/hennes liv, men må også være klar for å tre inn i den andres verden. Dette utjevner på mange måter det ubalanserte forholdet som kan oppstå mellom gjest og vert¹⁴, og det trekker fram relasjonen som *gjensidig*. Reynolds sier at "hospitalitet er en radikal form for gjensidighet som skaper rom for å identifisere seg med og motta den fremmede som seg selv" (egen oversettelse) (Reynolds 2008:242). Både Ogletree og Reynolds sier dermed at det relasjonelle i gjestfriheten er noe mer og noe annet enn et forhold mellom leverandør og mottaker.

Hvorfor er det viktig å påpeke at gjestfrihet handler om en gjensidig relasjon mellom gjest og vert? Nouwen sier at hospitalitet for mange i dag forbindes med "teaparties, bland conversation, and a general atmosphere of coziness" (Nouwen 1975:66), noe som kan underbygge et ikke-gjensidig forhold mellom gjest og vert. Kanskje kan institusjonaliseringen av den tradisjonelle gjestfriheten være en av årsakene til at gjestfriheten kan bli oppfattet som overfladisk? Det er på mange måter det hyggelige og koselige fellesskapet som "gjenstår" i hospitaliteten når så mange av dens tidligere kjennetegn og særtrekk er institusjonalisert.

Pohl sier at hospitalitet i vår tid har mistet sin moralske dimensjon, og at det som er mest fremtredende i dagens samfunn er hospitalitetsindustrien; hoteller og restauranter som er åpne for fremmede så lenge de har penger eller kredittkort. Hospitalitet er et fint "lille ekstra" som man kan vise om man har tid og ressurser – men det sees sjelden på som en åndelig forpliktelse eller som et dynamisk uttrykk for levende kristendom (Pohl 1999:4).

Ressurssterke mennesker trenger ikke være avhengig av andres personlige gjestfrihet – og de fleste vet ikke hva det vil si å være en sårbar fremmed som er avhengig av andres hjelp for å overleve. Likevel mener Pohl at det å bli møtt med gjestfrihet kan være kraftfullt:

¹⁴ Mer om det ubalanserte forholdet i pkt 4.1.4

But even those of us who do not depend on hospitality for basic needs know something of the joy of being welcomed warmly. We also know the pain of being excluded. Although hospitality has lost much of its earlier significance, memories and feelings associated with it can still be very powerful (Pohl 1999:4).

Hospitalitet, på et relasjonelt nivå, gjør noe med den som blir møtt av det. Pohl uttrykker det på denne måten:

At the personal level, hospitality communicates to guests and strangers that they are valued; respect and recognition are expressed in giving someone our full attention (...). Giving a stranger full attention communicates that he or she is interesting and worthwhile; we pay attention to the people we value (ibid:71).

Paul Otto Brunstad sier at ”den andre er en del av meg selv fordi jeg er avhengig av andre for i det hele tatt kunne leve. Derfor er de andre egentlig *de første* i mitt liv. Ved å verdsette den andre verdsetter jeg meg selv” (Brunstad 2003:205). Dette tenker jeg binder sammen det Reynolds sier om ”å motta den fremmede som seg selv”, og det Pohl sier om å gi oppmerksomhet til dem vi verdsetter. Sett i dette perspektivet kan man kanskje si at mennesket er avhengig av å vise gjestfrihet for å erfare sin egen verdi?

4.1.4 Gjestfrihetens sårbarhet

For at fremmedheten skal bli til gjestfrihet, og ikke fiendtlighet, kreves nærhet (jf Hvalvik i pkt 4.1.6). Et begrep som ligger tett opp til *nærhet* er *sårbarhet*. Kanskje krever nærhet at man våger å være sårbar? Reynolds sier: ”Hospitality itself involves vulnerability, a mixing between guest and host that undoes the distinction between outsider and insider” (Reynolds 2008:243).

Når hospitalitet handler om å ta imot en som er fremmed og som har behov for å bli tatt i mot, kan dette føre til et ubalansert forhold mellom gjest og vert. Verten har noe som gjesten trenger eller ønsker, noe som stiller gjesten i en sårbar posisjon. Verten er ”på hjemmebane” og besitter av denne grunn en makt som kan forsterke gjestens sårbarhet. Genuin hospitalitet søker å gjenoppreise denne ubalansen mellom gjest og vert; ”the host is a little less at home and the guest, made to be at home, is a little less strange” (Kessler 2005:2). I utgangspunktet kan det se ut som om gjesten er den eneste sårbare part, men det er også en sårbar side ved det å være vert. Ved åpent å ta imot den fremmede i sitt hjem viser man mye av seg selv – noe som er sårbart. Man kjenner ikke nødvendigvis den fremmedes intensjon, og verten risikerer å bli utnyttet. Dermed er det en risiko ved gjestfrihet, både for gjesten og verten. Og kanskje er

nettopp mot til å våge denne risikoen en forutsetning for genuin gjestfrihet. Det er likevel ikke til å legge skjul på at makten er størst hos verten.

I følge Pohl må hospitalitetspraksisen integrere både respekt og omsorg – den må respondere på den trengendes behov og samtidig respektere hans eller hennes verdighet (Pohl 1999:69). Pohl understreker også gjestens sårbarhet, og henviser til Krysostomos som var spesielt opptatt av ”sårbarheten i den fremmedes identitet, en sårbarhet som vokste fram av hans eller hennes avhengighet av andre” (egen oversettelse) (ibid:69). Krysostomos sier at for å jevne ut det ubalanserte forholdet mellom gjest og vert må man vise gjennom ord og handlinger at verten ikke utfører en tjeneste, men mottar en. ”To show (...) that we are obliging less than we are obliged”. Krysostomos sier gjennom dette at å være gjestfri er både en plikt og en velsignelse (ibid:69). Det kan være greit å se for seg hvordan gjestfrihet som en dyd kan være forpliktelse, men hvordan kan gjestfrihet sees på som en velsignelse? Reynolds begrunner det med at i hospitaliteten er gravitasjonssenteret verken i hjemmet eller hos den fremmede, verken i det å være vert eller gjest – han sier gjestfrihetens gravitasjonssenter ligger hos Gud, og det er denne interaksjonen mellom gjest og vert, med Gud som sentrum, som gjør at gjestfrihet kan sees på som en velsignelse (Reynolds 2008:243).

At gjesten ønskes velkommen inn på vertens ”hjemmebane” gir verten en makt, men samtidig gjør det verten sårbar. Gjesten kommer inn i vertens ”private sfære”, noe som forsterker vertens sårbarhet. Jeg tror en nøkkel til at det å være gjestfri kan sees på som en velsignelse ligger i nettopp denne sårbarheten. Gjesten må behandle verten med verdighet og respekt, noe som gjør at verten også blir en mottaker av gjestfrihet. At det latinske *hospes* kan bety både gjest og vert (jf Angell), sier kanskje også noe om at gjestfrihet er noe som forutsetter gjensidighet mellom partene. I gjestfrihetens rom må begge investere i relasjonen.

4.1.5 Måltidsfellesskap

I dagens kontekst, historisk kontekst og i den bibelske konteksten er det å tilby gjesten mat, og å dele et måltid sammen, et sentralt moment i gjestfriheten. I konteksten av måltidsfellesskapet utfordret Jesus de rådende religiøse og kulturelle grensene mellom mennesker, og belyste skjulte mønster av sosial eksklusjon. Ved å sette seg til bords og spise sammen med tollere og syndere lærte han vertene å ønske velkommen de trengende og utstøtte (Pohl 1999:73).

”Shared meals are central to every community and to expressing welcome to strangers” (ibid:73). Det at alle mennesker trenger mat for å overleve, gir måltidet en dyp dimensjon, i følge Pohl (ibid:74). Her er det ikke forskjell på Salomo og Jørgen Hattemaker; ”we are all eaters and drinkers” (ibid:74). Når alle sitter ned rundt samme bord synliggjøres et fellesskap rundt bordet, og Pohl sier at det er her hospitaliteten ser minst ut som en sosial støtte (ibid:74). I denne konteksten får alle dekket sitt basale behov for næring uavhengig av hvem de er og hvilken relasjon de har til hverandre. Pohl sier at skillet mellom hjelper og den som trenger hjelp ofte blir opprettholdt gjennom å ha matutdeling for fattige osv. Det kan være enklere å lage og servere mat enn å sette seg ned å spise og snakke sammen (ibid:74). Jeg tenker at det i verden i dag er et åpenbart behov for å ha steder der sultne kan få spise, og dette er avhengig av at noen tilbyr og serverer mat. Hospitalitet sier ikke at dette ikke er viktig, men samtidig sier den at det er viktig å sette seg ned og spise *sammen*. Jeg tenker at i dette trer betydningen av fellesskapet og det relasjonelle frem – den doble bunnen i måltidsfellesskapet blir synlig. Med gjestfrihetens øyne handler måltidet om mer enn mat.

Paul Otto Brunstad setter ord på det på denne måten:

Måltidet består av flere typer ”mat”. *De andre* rundt bordet er også en type ”mat”. (...) Maten, brødet vi spiser, opprettholder både livet og relasjonene, vår egen kropp og fellesskapets kropp. Å spise sammen er også å spise seg sammen (Brunstad 2003:237 og 239).

Brunstad sier videre at ved å dele blir man delaktig i noe som er større enn en selv, ”noe som sprenger vår egen begrensing” (ibid:237). Nyland sier at det som skjer når måltid deles er at det oppstår er en gjensidig anerkjennelse av hverandre som tilhørende det samme fellesskapet (Nyland 2007:72). Hvorfor er dette fellesskapet så viktig? Jeg tror at en del av svaret på dette kan ligge i Brunstads påstand: ”Gjennom andre forsterkes vår identitet og selvaktelse” (Brunstad 2003:237). Brunstad utdyper dette ved å si at gjennom måltidsfellesskapet blir mennesker synlige for hverandre: ”Samtidig som vi sender maten mellom oss, veksler vi også blikk. Vi ser hverandre under måltidet. Gjennom å se hverandre bekreftes, forsterkes og fornyes de enkeltes eksistens” (ibid:241).

Måltidet, bordfellesskapet, har til alle tider fungert som en pacemaker, en rytmeholder i livet. Felles regelmessige måltider er derfor mer enn bare ernæringspolitikk. Det handler om å gi et rytmisk og rituelt avbrekk i hverdagen, skape et punkt, en arena, hvor en blir sett, hørt og lyttet til. Måltidene skaper en grunnrytme i hverdagen (Brunstad 2003: 247).

Å vise gjestfrihet gjennom å spise sammen kan på denne måten bli viktig for å skape en gjensidig relasjon mellom gjest og vert, og kanskje kan det også fungere som et middel til å åpne opp sin egen verden – og tre inn i den andres verden (jf Ogletree).

Reynolds trekker fram måltidsfellesskapet som et vesentlig trekk ved hospitaliteten, og sier: ”The sharing of food and drink is perhaps the most vivid example of the redemptive circle of hospitality” (Reynolds 2008:244).

4.1.6 Bibelsk motiv for gjestfrihet

Bibelen inneholder mange historier og lignelser som handler om gjestfrihet på ulikt vis, og ofte blir fremmed, innflytter og gjest brukt om hverandre som beskrivelse på den som trenger gjestfrihet. Gjестfrihet var en dyd som stod høyt i den antikke kultur, og historien om Abraham som tok imot reisende i sitt hus, gav dem mat og var vennlig mot dem (jf 1.Mos 18), blir flere steder trukket fram som et tydelig eksempel på utøvelse av gjestfrihet i GT (jf Hvalvik, Reynolds). Gjестfrihet spilte en stor rolle i den eldste kirke, men hvorfor ble den så sterkt vektlagt? Hvalvik sier at det var ”fordi gjestfrihet var en nødvendighet for evangeliets utbredelse” (Hvalvik 1994:27). Evangeliet spredte seg gjennom omreisende forkynnere som var avhengige av trosfeller de kunne ta inn hos, og Hvalvik sier at det også er i denne sammenheng de nytestamentlige formaningene om gjestfrihet først og fremst må forstås: ”det er gjestfrihet overfor omreisende misjonærer eller andre kristne som av en eller annen grunn befant seg på reise” (ibid:28). Et eksempel på en slik formaning er hentet fra Paulus brev til Romerne: ”Vær med og hjelp de hellige som lider nød, og *legg vinn på gjestfrihet*” (Rom 12,13). Det ordet som i den norske oversettelsen er oversatt med ”å legge vinn på” (gresk: diôkein), betyr egentlig å forfølge, jakte på (Hvalvik 1994:29). Dette viser at gjestfrihet ikke kan sies å være noe passivt, - det er noe som skal oppsøkes, jages etter. Ordleggingen ”å legge vinn på” tenker jeg sier noe om at gjestfrihet er noe som kan læres og utvikles, og det er noe som skal traktes etter.

Når Pohl ser på hvordan hospitalitet har vært tradisjonelt, sier hun: “Hospitality, because it was such a fundamental human practice, always included familiy, friends and influential contacts” (Pohl 1999:6). Her viser hun at hospitalitet ikke er noe den kristne tradisjonen har ”enerett” på – dette er noe som alltid har vært en del av relasjoner mellom mennesker. Det spesielle med det kristne bidraget til gjestfrihet er vektleggingen av å inkludere de fattige og trengende – de som ikke kan gjengjelde tjenesten (ibid:6). I den kristne tradisjonen er det gjerne fokus på de fattige og trengende som har fått størst plass, da ofte med henvisning til Matteus 25, 35 ff: ”For jeg var sulten, og dere ga meg mat; jeg var tørst, og dere ga meg drikke; jeg var fremmed og dere tok imot meg (...)”. Pohl sier likevel at dette fokuset på fattige og trengende ikke tok bort verdien av hospitaliteten rettet mot venner og familie, men

tvært imot skapte en bredde i hospitalitetspraksisen; de mest sårbare ble inkludert i bordfellesskapet, stedet for gode samtaler og utvikling av nære relasjoner (Pohl 1999:6).

Når så den familiære sfære er mindre, og mer privat enn tidligere, skaper dette utfordringer for den tradisjonelle gjestfriheten. På en annen side kan man si at dette gir gjestfriheten nye muligheter, og kanskje også en klarere retning? Den fremmede som er i behov av hjelp kan få dekket mange av sine fysiske behov i spesialiserte institusjoner – og gjestfrihet i hjemmet og kirka kan ha større fokus på menneskets behov for sosial identitetsskaping og fellesskap.

4.2 Kirke og fellesskap

Hvorfor er det relevant for denne avhandlingen å si noe om kirke og fellesskap? Pohl sier det på denne måten:

It is important to look at specific settings for hospitality because welcome is always offered form within a “place” that combines physical space, social relationships, and particular meanings and value (Pohl 1999:150).

I denne avhandlingen er dette ”rommet” definert som Sjømannskirken, men samtidig tenker jeg det er viktig og også si noe om den sammenhengen som Sjømannskirken står i – nemlig den verdensvide Kirke.

Kristen tro har helt fra begynnelsen vært et fellesskapsfenomen (eks Jesus samler disiplene) (Hegstad 2009:9). Hegstad sier at fellesskapstanken ikke bare er en tilfeldig konsekvens av samlingen av kristne, men at den også er viktig ut fra troens eget synspunkt. Her refererer han til den apostoliske trosbekjennelsen; ”vi tror på en hellig allmenn kirke, de helliges samfunn” (ibid:9). Videre påpeker Hegstad en dobbelthet i kirkebegrepet – den kirke vi tror på og som vi ikke kan erfare, og den kirke vi erfarer, og hans tese er at ”det bare finnes én kirke, nemlig den kirke som er konkret og erfarbar til stede i verden” (ibid:10). Videre sier han at ”kirken er et konkret og erfarbart fellesskap av mennesker som kvalifiseres som kirke gjennom sin relasjon til den treenige Gud” (ibid:17). Han påpeker at fellesskapet er *forankret* i noe som ikke kan direkte observeres, men selve *fellesskapet* er det mulig å erfare og observere (ibid:91). Troen på Guds nærvær i fellesskapet er et grunnleggende utgangspunkt for at kirken som fellesskap er noe mer enn en gruppe mennesker som samles om bestemte aktiviteter (ibid:17). Det latinske ordet for fellesskap er *communio*, et begrep som rommer flere aspekter enn *fellesskap*. Det handler ikke bare om å samles til et fysisk fellesskap, men Hegstad sier at

det også handler om å ha felles *delaktighet* i noe (ibid:88). Det handler om et fellesskap med Gud og med hverandre.

Hvordan ser det kristne *communio* ut? Flere steder blir kirkens egenart illustrert som Kristi legeme, fellesskapet er en kropp med ulike lemmer og funksjoner (jf 1.Kor 12) (Jordheim 2009: 18; Nordstokke 1999:43). ”Den norske kirke forstår seg selv som en tjenende kirke” (Jordheim 2009:13), og den tjenende siden ved kirkens virksomhet har blitt betegnet som *diakoni* (av gresk *diakonia* = *tjeneste*) (Hegstad 2009:80). Diakoni-begrepet fikk tidlig en særegen plass i den kirkelige terminologien, og dette mener Nordstokke ”får betydning for forståelsen av kirkens væreform og oppdrag, også i vår tid” (Nordstokke 1999:32). Et resultat av dette kan sees gjennom at diakoni i Den norske kirke er et arbeid som er under stadig utvikling. I 2007 vedtok Kirkemøtet *Plan for diakoni*¹⁵, og i den forbindelse sa Kirkerådet at ”Diakonien er eit hovudaspekt ved kyrkja sitt oppdrag og må gjennomsyre heile kyrkja sitt liv” (Kirkerådet 2007). Diakonidefinisjonen fra *Plan for diakoni* lyder som følger:

Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og kommer til uttrykk gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet (Kirkerådet 2008:9).

Denne definisjonen sier ikke noe om hvem som er ”mottaker” og hvem som er ”givere” av diakonien – alle mennesker blir her sett på som grunnleggende like i kraft av at alle er skapt i Guds bilde. Jordheim sier at ”diakonien rammer er fellesskapet der alle er likeverdige” (Jordheim 2009:14). Innbakt i denne definisjonen på diakoni tenker jeg også at det ligger et aspekt av ”å ta imot den fremmede”. Nestekjærlighet og inkluderende fellesskap tenker jeg er de to momentene som framstår som de som mest åpenbart kan knyttes til gjestfrihetsmotivet.

Nestekjærligheten innebærer en gjensidighet som gjør mennesker til medvandrere som går sammen på veien gjennom livet i kortere eller lengre perioder. Derfor skal kirken være et fellesskap som favner og støtter, hjelper og trøster, men som også tør å utfordre mennesker (...) (ibid:17).

Linken mellom inkluderende fellesskap og gjestfrihet synes åpenbar. På mange måter tenker jeg det kan sies at gjestfrihet = inkluderende fellesskap. Nordstokke sier at ”forutsetningen for å være inkluderende er at det finnes et tydelig rom som mennesker kan inkluderes inn i. Dette rommet må ha kjennetegn og kvaliteter som gjør det bærekraftig når folk søker dit” (Nordstokke 1999:50). Dette utfordrer på mange måter Kirken – den må våge å være forankret i noe, samtidig som den må tåle mangfold og forskjellighet for å kunne være

¹⁵ Den forrige *Plan for diakoni* var fra 1988/1997

inkluderende¹⁶. Ut fra dette kan jeg si at sett med et diakonalt perspektiv skal kirken være et sted som inkluderer den fremmede. Så kan det gjerne diskuteres i hvilken grad kirken klarer dette.

Jeg ser på det som en stor ressurs at kirken har en egen plan for diakoni. På denne måten kan diakonien løftes fram som noe som hele fellesskapet – *communio* – kan ha delaktighet i. Pohl sier at hospitalitet ikke er noe kristne kan velge, eller velge bort. Det er heller ikke avgrenset til de som har spesielle anlegg for det. Hun sier det er en nødvendig praksis ”in the community of faith” (Pohl 1999:31). Kanskje kunne det gått an å bytte ut ordet *hospitalitet* med *diakoni*?

Paulus’ formaning i Rom 12,13: ”Vær med og hjelp de hellige som lider nød, og legg vinn på gjestfrihet” tenker jeg også kan vise at gjestfrihet ikke bare gjelder for de som har spesielle anlegg for det. Kapittel 12 i Romerne har overskriften ”det kristne livet” – noe som tydeliggjør at formaningen er rettet mot fellesskapet av kristne, og ikke mot enkelte som ”mestrer det” eller som har gjestfrihet som spesiell oppgave.

Hvorfor er gjestfrihet viktig i kirken i dag? I oldkirken ble lignelsen om den barmhjertige samaritan konsekvent tolket som en lignelse om Jesus, og Hvalvik setter opp en link mellom denne historien og gjestfrihet. Det var Jesus som var den barmhjertige samaritan (Hvalvik 1994:42). At han var den som viste medlidenhet med den som er i nød blir et forbilde for oss.

I dette perspektivet kan vi derfor si: Dersom du viser deg som en neste overfor en fremmed, har du Jesus som forbilde. Eller sagt enda mer direkte: I deg kan den fremmede møte Jesus. Og ved din gjestfrihet kan en fremmed få se Jesu kjærlighet. På denne måten vil gjestfriheten fortsatt kunne være en avgjørende faktor for evangeliets utbredelse (Hvalvik 1994:42).

I dette perspektivet kan man si at gjestfrihet er viktig i kirken i dag fordi det er en faktor for utbredelsen av evangeliet.

4.3 Avslutning av teori

Gjennom arbeidet med teorien ut fra ulike faglige perspektiver mener jeg å ha funnet at særtrekk for genuin gjestfrihet er at den ønsker velkommen, den tar imot den fremmede, den er nær og tilstede og den inviterer til fellesskap. Det er disse hovedpunktene jeg vil ta med meg inn i drøftingen i kapittel 6. Den kristne gjestfriheten er forankret i bibelen, og inkluderer

¹⁶ En forankret gjestfrihet er noe jeg vil komme tilbake til i pkt 6.6

de trengende og utstøtte – de som ikke kan gi noe i retur. Gjestfriheten er raus og inkluderende, og den forventer ikke noe i retur.

5 Analyse

For å kunne svare på problemstillingen ”Hvilken betydning har gjestfrihetsmotivet for menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken?” har jeg brukt historier fra Sjømannskirkens organisasjonsblad ”Bud og Hilsen” som empirisk materiale, og ut fra beskrevne utvalgskriterier¹⁷ har jeg analysert totalt 11 historier fra tidsrommet 2006-2010. I møte med historiene har jeg stilt meg følgende forskningsspørsmål som kan bidra til å gi svar på hovedproblemstillingen:

- 1: hva er de ytre forholdene i historien?
- 2: hva er innholdet i kontakten med Sjømannskirken?

Det er på mange måter *innholdet i kontakten* som kan gi tydeligst svar på betydningen av gjestfrihetsmotivet, men det første spørsmålet mener jeg er nødvendig for fortolkningen av svarene på spørsmål 2. I historiene som er analysert kommer det fram at alle har hatt et behov for kontakt med Sjømannskirken. En utfordring i arbeidet med disse spørsmålene har vært at historiene varierer i lengde, og de svarer ikke nødvendigvis entydig på spørsmålene. Behovene har vært ulike, noen sammenfaller med hverandre, andre ikke. Alle historiene er inkludert i analysen og videre i drøftingen, i større eller mindre grad. Svarene på spørsmål 1 vil jeg oppsummere i punkt 5.1, og resten av kapittel 5 er en samling av det sentrale i kontakten med Sjømannskirken, kategorisert i ulike temaer som på hver sin måte kan knyttes til gjestfrihetsmotivet¹⁸.

5.1 Informantene og de ytre forholdene i historiene

Mitt første forskningsspørsmål er *hva er de ytre omstendighetene i historien?* Og svaret på dette kan gjøre leseren litt kjent med informantene. Følgende oppsett er i kronologisk rekkefølge, og henvisning til nummer og årgang av Bud og Hilsen er skrevet i parentes:

- Turid har bodd i Amsterdam i 20 år etter at mannen hennes fikk jobb der (1/06).
- Regine er mor til Trygve på 2 år, som har brukket beinet og ligger på sykehus i Albir (1/06). Far har akkurat reist hjem til Norge når uhellet skjer.

¹⁷ Se kap.2

¹⁸ Utdyping av sentrale sider knyttet til gjestfrihetsmotivet kommer jeg tilbake til i kapittel 6.

- Bjørn jobber på et cruiseskip som ligger til kai i Los Angeles når det skjer en ulykke der 3 i besetningen omkommer, og 19 blir skadet. Bjørn er en av dem (2/06).
- Unni og Oddmund er foreldre til Tor Rune som dør i Malaga der han er på kombinert jobb- og ferietur med Anne Christin som han akkurat har forlovet seg med (2/06).
- Lise og mannen Anders er på ferie i Thailand når de blir rammet av en tsunami og deres tre år gamle sønn omkommer (4/06).
- Christina og Anne er begge 18 år og au pairer i London i ett år (2/07).
- Ida og Trine er begge 22 år og studerer dans i ett år i Paris (3/07).
- Trygve flyttet til Houston, Texas, i 1991 for å jobbe (6/07).
- Annette er 24 år og studerer musikkteater i Singapore (5/08).
- Silje og Kjell Gunnar har akkurat flyttet til Okpo i Sør-Korea med sine 1 år gamle tvillinger etter at Kjell Gunnar har fått jobb der (3/10).
- Siri og Marius har reist til Houston, Texas, for at deres 3 år gamle datter Klara i tre måneder skal få avansert strålebehandling for kreft. Klara har tre storesøsken hjemme i Norge (4/10).

De ytre forholdene i historiene kan deles inn i 4 hovedkategorier:

- 1: Jobb i utlandet (4 historier – i Okpo, London, Rotterdam og Houston)
- 2: Sykehusopphold (3 historier – Albir, Houston og San Pedro/Los Angeles)
- 3: Dødsfall (2 historier – Thailand og Malaga)
- 4: Studenter i utlandet (2 historier – Paris og Singapore)

Alderen på informantene spenner seg fra 18 til 62 år, og lengden på utenlandsoppholdet varierer fra en ferietur til over 20 år.

På tross av ulike bakgrunner og ytre forhold i historiene finnes det i innholdet i kontakten med Sjømannskirken flere sammenfallende temaer, og det er disse temaene som strukturerer den videre analysen, og dermed gir svar på det andre forskningsspørsmålet: *Hva er innholdet i kontakten med Sjømannskirken?* På hvilken måte de ulike temaene kan knyttes til gjestfrihetsmotivet vil jeg komme tilbake til i drøftingen, kapittel 6. Teksten i kursiv er direkte sitat fra Bud og Hilsen.

5.2 Praktisk hjelp

Regine sitter ved sønnen Trygves sykeseng i Albir da det uventet banker på døren og to studenter som er i praksis ved Sjømannskirken kommer inn (1/06). I og med at det er uventet at de kommer virker det som om de besøkende har fått informasjon om innleggelsen fra annet hold enn fra Regine selv. Regine sier ikke noe i teksten om at hun kjenner seg ensom, men sier at Trygves far reiste hjem til Norge like før Trygve brakk beinet. Hun sier *jeg er døgnvill og meget udusjet*, noe som kan være et uttrykk for at hun har sittet lenge ved sengen på sykehuset uten at hun har hatt mulighet for å få dekket sine egne behov. Det kan derfor se ut som om Regine er alene om å passe på sønnen. Studentene som kommer på besøk spør Regine – *Er det noe vi kan gjøre for deg?* og ut fra Regines respons kan det ut som om dette er et kjærkomment spørsmål; *I forvissing om at lillegutt blir passet godt på, rusler jeg ned i sykehusets kantine. Med to kopper kaffe i plastbeger, kan jeg igjen ta plass ved Trygves sykeseng.* De besøkende hadde med seg lesestoff; *i veskene deres har de VG og et ukeblad fra i fjor. Hvilken lykke!* De vet at Regine må fortsette å være på sykehuset, og de har med seg noe som kan hjelpe henne med å få tiden til å gå, eventuelt å få tankene over på noe annet. Regine er den informanten som har skrevet historien selv, og den er formulert som et takkebrev. Dette kommer også til uttrykk i avslutningen på historien, der Regine sier *Litt senere ringer igjen pappa bekymret fra Norge. Med lillegutt sovende, VG på fanget og kaffekoppen på nattbordet kunne mamma med hånden på hjertet si: Jeg mangler ingenting!* Det er tydelig at Regine er takknemlig for besøket hun fikk, og at det var noe som gjorde henne godt. Setningen om at pappa i Norge er bekymret og Regine som svarer med at hun ikke mangler noe kan kanskje ha gjort pappa i Norge mindre bekymret?

Regine får uventet, konkret og praktisk hjelp til helt basale og hverdagslige ting. Hun hadde åpenbart et behov som hun ikke gav uttrykk for i første omgang, men som hun fikk muligheten til å respondere på ut fra de besøkendes spørsmål *er det noe vi kan gjøre for deg?*

En annen som har fått praktisk hjelp er Bjørn, som har vært i en ulykke på et cruiseskip i Los Angeles (2/06). *At han fikk disponere en mobiltelefon trekkes fram som en liten ting som gjorde en stor forskjell etter ulykken.* Å få disponere en mobiltelefon kan virke som en liten ting i det som har skjedd med Bjørn, men det er et godt eksempel på at det å bry seg kan være konkret og praktisk. Det er ikke sikkert det kostet så mye for hjelperen, men det fikk likevel stor betydning for Bjørn, og som han sier det så gjorde det som syntes lite en stor forskjell.

Anette i Singapore forteller om Sjømannskirken som en ressurs for å finne seg til rette på et nytt sted (5/08). Hun sier at *Sjømannskirken er en viktig informasjonssentral om hvordan man praktisk finner seg til rette i en storby som Singapore. Her får man mange gode råd om det meste, og det er spesielt viktig når man er ny i byen.*

Disse utsagnene er konkrete eksempler som er med å peke på betydningen av Sjømannskirkens praktiske funksjon.

5.3 En god velkomst

En viktig forutsetning for at mennesker skal kunne tre inn i gjestfrihetens rom, er å bli ønsket velkommen og tatt imot på en god måte. Ingen av informantene beskriver konkret hvordan det første møtet med Sjømannskirken var rent fysisk, men i flere av historiene er det satt ord på følelser som kan knyttes til hvordan de har blitt mottatt og ønsket velkommen.

Turid (1/06) har etter vonde erfaringer i ungdommen tatt avstand fra kirken, men når hun flytter med familien endrer dette seg: *Barna vokste opp med sjømannskirken som fast tilholdssted, men også Turid fant seg til rette på kirken.* Hun forteller litt om bakgrunnen for hvordan hun fant seg til rette på kirka, og sier blant annet: *De ansatte tok imot menneskene med vennlighet og varme.* Hun opplever å bli godt mottatt, noe som blir en viktig årsak til at Turid, som tidligere har definert en avstand til kirken, finner seg til rette her.

Bjørn forteller (2/06): - *Jeg kom på kirken første søndagen etter ulykken. Det skulle være innsettelse av den nye sjømannspresten, men jeg fikk en følelse av at presten var mer opptatt av meg enn av det som skulle skje der inne. Han forteller at på kirken følte han at han ble tatt hånd om og at det var noen som brydde seg.* Bjørns utsagn sier noe om hvilken velkomst han fikk på kirka, og at han har opplevd å bli sett. Ut fra måten han sier det på kan det leses at han opplevde å være viktig, og han virker også litt overrasket over å være ”viktigere enn det som skulle skje på gudstjenesten”. Kanskje er det nettopp dette som er hovedårsaken til at han følte noen brydde seg?

Bjørn forteller indirekte at han opplever en god velkomst. Anne og Christina sier det mer direkte: *Kirken er det stedet jeg føler meg mest hjemme, det er ”vår stue”.* Her er det alltid noen som blir glade for å se oss (2/07). Kan en god velkomst være et kjennetegn på et godt

hjem? At noen blir glad for å se de tenker jeg er avgjørende for at de skal føle seg hjemme på kirka, og at de ut fra dette kan si at det er ”vår stue”.

Vel fremme blir de godt mottatt av presteekteparet. De har diskett opp med vafler og kaffe, og mottar jentene med åpne armer. Dette utsagnet er hentet fra historien om Ida og Trine som studerer i Paris (3/07). De sier ikke selv at de blir godt mottatt når de kommer, - det ser ut til å være forfatterens tolkning. Videre beskrives mottakelsen, og i bunn og grunn hva forfatteren mener med ”godt mottatt”. Det er en objektiv beskrivelse av at noen har diskett opp med vafler og kaffe, og at de tar imot jentene med *åpne armer*. Ordene ”diskett opp med” og ”åpne armer” gir positive assosiasjoner, og gjør det troverdig at dette beskrives som å bli ”godt mottatt”.

Trygve forteller historien om hvordan han og familien kom i kontakt med sjømannskirken i Houston, og ser tilbake på starten (6/07); *Fra første stund møtte vi et varmt og velkomment miljø*. Her blir *miljøet* beskrevet som velkomment, og dette kan si noe om at velkomsten og varmen er noe som preger flere enn de enkeltpersonene Trygve og familien møtte første gang. Det kan virke som det er noe som ”sitter i veggene”, at det er en holdning som preger fellesskapet på huset.

Anette (5/08) sier heller ikke noe konkret om hvordan hun blir møtt, men hun sier at *sjømannskirken er et godt sted å komme for meg*, noe som kan knyttes til at hun har opplevd å få en god velkomst. Hadde hun ikke måten hun ble møtt på vært god ville hun nok heller ikke beskrevet kirka som et godt sted å komme til, selv om det i dette sitatet også kan ligge andre årsaker bak i tillegg til velkomsten.

Å bli møtt med glede er vel noe som kan gi en varm gjenklang i mange, og det synes ut fra disse historiene at dette skaper en god følelse i den som blir møtt. Jeg tenker at dette er med på å avgjøre om gjesten våger å gå inn i rommet eller ikke.

5.4 Nærvær og tilstedeværelse

Betydningen av at noen er nær og tilstede er noe som trer fram som viktig gjennom de ulike historiene. Noen sier direkte at dette er noe de setter pris på, i andre historier kan det anes bak ordene som blir sagt.

Turid i Rotterdam er blitt en trofast kirkegjenger, og forteller om hvordan hun opplevde å komme til kirka i starten (1/06). Hun beskriver litt av de ansattes tilstedeværelse på denne måten: *Presten eller en annen av de ansatte kunne stå ved biljardbordet mens de pratet med folk på tomannshånd.* Jeg tenker at dette utsagnet sier noe om betydningen av relasjonsbygging. Ved å lese utsagnet isolert kan det sees på ulike måter – Turid kan ha sagt det på en måte som antyder at hun ikke kjenner seg inkludert fordi presten snakker med noen på tomannshånd (uten at hun får delta). Eller, utsagnet kan være en understreking av at det skapes relasjoner, og at dette kan skje ”hvor som helst og når som helst”. I historien om Turid kommer utsagnet i forlengelse av at hun snakker om at hun likte å komme til kirka, og opplevde det som et godt sted, derfor er den siste tolkningen den mest sannsynlige i dette tilfellet.

Lise forteller sin og mannens historie om sitt møte med Sjømannskirken under en dramatisk naturkatastrofe der sønnen deres dør (4/06). Hun sier *Sjømannskirken har vært der midt i smerten, og når vi har hatt behov for hjelp har de alltid vært til stede. Dette nærværet setter jeg utrolig stor pris på, for det betyr enormt med den medmenneskelige kontakten.* Man kan bare ane et lite glimt av smerten de som foreldre må ha kjent på når de mister sin lille sønn i dramatiske omstendigheter. I denne historien beskrives ikke *hva* Sjømannskirken gjorde, eller *hvordan* ting ble gjort, men den beskriver et *nærvær* som har vært viktig. Det krever mot å være tilstede i menneskers dypeste smerte, uten at man nødvendigvis har oppgaver som skal utføres. Kanskje fikk de praktisk hjelp til ting, men det sier historien ingenting om. En virkning av at Lise og mannen fikk kjenne på tilstedeværelsen beskriver Lise på følgende måte: *Sjømannskirken så ikke på oss som ofre, men som medarbeidere og ressurspersoner.* De opplever å ha blitt møtt på en måte som gjorde de godt.

Unni og Oddmund, som har opplevd at sønnen deres døde på ferietur i Spania (2/06), forteller også om tilstedeværelse i sin historie. De reiste på menighetstur til Spania, og ønsket å se stedet der sønnen døde. *Medarbeiderne ved sjømannskirken følger de pårørende til stranden. Sorgen slipper ikke taket (...). Vi fikk avsluttet noe der nede. Sjømannskirken (...) var til god hjelp for oss.* Medarbeidere var til stede, var nær i foreldrenes sorg, og kanskje bidrog dette til at Unni og Oddmund kunne si at de fikk avsluttet noe der nede. Det kommer klart fram at det å se stedet sønnen døde gjorde godt for foreldrene.

Siri og Marius er i Houston med sin datter Klara på 3 år som skal få behandling for kreft (4/10). Like etter de kommer til byen får de vite at Klara har fått tilbakefall for tredje gang, svulsten er på et sted der den ikke kan opereres. *Siri og Marius sitter lamslåtte i huset (...), de*

er helt alene i millionbyen (...). Akkurat nå ser alt svart ut. De drar til sjømannskirken og møtes av både ansatte og andre gjester. Samtlige til stede legger fra seg det de har i hendene og setter seg ned (...). Og så kommer ordene (...) og menneskene rundt dem lytter (...). Menneskene i leseværelset bare er der, sitter rolig, legger en hånd på en skulder nå og da, svelger litt kanskje, henter mer kaffe. Men først og fremst hører de på det disse fremmede menneskene har å fortelle. Historien beskriver en tilstedeværelse hos alle som er i rommet, et nærvær som kommer til uttrykk gjennom stillhet: *Her er det ingen som sier "huff så fælt", eller "stakkars dere". Kanskje tier de fordi det er vanskelig å snakke med klump i halsen – men den stillheten er akkurat det Siri og Marius trenger.* Historien er personlig, og gir leserne et nært innblikk i en families liv, og fortelles på en måte som gjør at man nesten kan kjenne at man var til stede selv. Marius setter ord på deres første møte med kirka: *Det skjedde noe spesielt i det rommet den ettermiddagen. Det handlet ikke om religion. Det handlet om medmenneskelighet (...). Om vanlige folk som utstrålte varme og ro.* Historien beskriver en tilstedeværelse og en medmenneskelighet. *Etter den dagen blir Sjømannskirken en fast del av livet deres i Houston.* Måten Siri, Marius og Klara blir møtt på gjør at de kommer tilbake til kirka, og kanskje er det nettopp nærværet og tilstedeværelsen de opplever å bli møtt med som er avgjørende for dette.

5.5 Trygghet

Trygghet er også et tema som har vist seg å være viktig i flere av historiene. Opplevelsen av trygghet er subjektiv, og i sitatene jeg trekker fram er det ikke selve *møtet* informanten har hatt med Sjømannskirken som beskrives, snarere er det en konsekvens av møtet. Dersom møtet med kirka opplevdes utrygt ville nok ikke kirka blitt beskrevet som et trygt sted.

Au pairesne Anne og Christina forteller om sitt forhold til sjømannskirken i London (2/07), og avslutter med følgende sitat: *Sjømannskirken har vært kjempeviktig for oss. Uten kirken ville vi reist hjem igjen til Norge, sier Christina. – Enig, sier Anne.* Dette kan fortelle noe om at de ytre forholdene for Anne og Christina har vært krevende, og at sjømannskirken opplevdes som et trygt sted. Jeg tror at dersom kirka ikke hadde vært et trygt sted for jentene kunne de heller ikke sagt at den har vært kjempeviktig og at de ville reist hjem om de ikke hadde den. Det er sterke uttalelser, som er med på å bekrefte denne tryggheten som viktig.

Trygve i Houston sier direkte at *Sjømannskirken er en trygghet (6/07)*. Han utdyper ikke dette noe videre, men konstaterer at han opplever det på denne måten.

Kjell Gunnar i Okpo (3/10) har erfaring med å ha møtt Sjømannskirken tidligere, og sier *å ha en sjømannskirke i Okpo gir en ekstra trygghet (...). Om noe skulle skje er det å få hjelp på eget språk uvurderlig*. Han har opplevd å få hjelp tidligere, og det merkes at det ligger en erfaring av trygghet bak dette utsagnet.

Anne Christin er forlovet med Tor Rune, som dør på tur i Spania (2/06). Anne Christin har ikke fortellerstemme i historien, det er det foreldrene til Tor Rune som har. Foreldrene forteller at de etter sønnens død har fått mye støtte fra folk rundt seg, blant annet fra prostens hjemme i Norge, *som formidler kontakt med sjømannskirken i Malagaområdet. Han ber sjømannspresteekteparet (...) om å få kontakt med Anne Christin (...)*, noe de får. De pårørende hjemme i Norge er tydelig bekymret for hvordan det går med Anne Christin, og etter at de får høre at Anne Christin har møtt sjømannsprestene i Malaga, uttrykker de lettelse; *hjemme i Norge er de takknemlige for å høre at Anne Christin er i gode hender*. Sitatet sier ikke noe om hvordan Anne Christin selv opplevde møtet med sjømannskirken, men de sier noe om holdningen de pårørende hjemme har til kirka. Det kan se ut som om de opplever Sjømannskirken som en trygghet, og dette kommer spesielt godt til syne gjennom at de sier *Anne Christin er i gode hender*. Det kan se ut som om de har en forventning om at møtet mellom sjømannsprestene og Anne Christin har vært godt.

Anette i Singapore sier ikke konkret at hun opplever sjømannskirken som trygg, men hun sier: *For mor og ikke minst mormor hjemme, føles det trygt å studere et sted med norsk sjømannskirke (5/08)*. På samme måte som i historien om Anne Christin (2/06) er det noen andre enn informanten selv som har en opplevelse av at sjømannskirken er trygghet. Anette protesterer ikke på dette, og man kan ane mor og mormors omsorg for datter og barnebarn i denne uttalelsen. De vet at det finnes et sted i storbyen på andre siden av jordkloden der Anette kan gå om hun trenger hjelp med noe. Det er forståelig at dette kjennes trygt for dem.

5.6 Måltid og fellesskap

Måltid og fellesskap er viktige momenter i gjestfrihetsmotivet, og det viser seg også å være viktig i historiene.

Det oppstår en kontakt mellom sjømannskirken og Anne Christin etter at sjømannsprestene har blitt bedt om å få kontakt med henne (2/06). *Torsdagen etter møter sjømannskirkens folk Anne Christin i Malaga. Det blir en lang ettermiddag og kveld på restaurant.* I dette tilfellet er det ikke Anne Christin som kommer til kirka for å få hjelp, men folk fra kirka som oppsøker henne etter at det er uttrykt bekymring fra familie i Norge. *Det blir en lang ettermiddag og kveld* antyder at her har de hatt mye å prate om. At møtet foregår på en restaurant tenker jeg gjør at det er litt mindre formelt enn om de hadde møttes for eksempel på prestens kontor, og kanskje er det uformelle måltidsfellesskapet døråpneren for at møtet strekker seg over en lang ettermiddag og kveld?

Anne og Christina i London (2/07) forteller at de møter hverandre og andre au pairer på kirka. De jobber i vertsfamilier, og sier: *få har anledning til å invitere venner "hjem" (...). Det enkleste for alle er å bruke leserommet her som møteplass.* Kirka blir brukt som et møtested, der de finner fellesskap og knytter vennskap med hverandre. *Det er bare 20 norske jenter som jobber som au pair i London nå. Men for dem har sjømannskirken blitt et samlingspunkt. Det var her Christina (...) og Anne (...) ble kjent med både hverandre og de andre au pair-jentene.* Når da Christina og Anne forteller at *sjømannskirken har vært kjempeviktig*, sier det kanskje noe om at det fellesskapet de har funnet på kirka også har vært viktig.

Etter lange og travle økter på skolen, synes Ida og Trine det er fint å ta turen til sjømannskirken. Enten til gudstjenester eller til au pair- og studenttreff (3/07). Ut fra sitatet kan det virke som om Ida og Trine opplever det å komme til kirka som en motsats til lange og travle økter på skolen, som høres krevende ut. Behovet for fellesskapet kan komme til syne gjennom dette: *Her i Paris har alle det veldig travelt, og de stresser rundt. Det virker som om franskmennene har nok med seg selv, og de kan være vanskelig å bli kjent med.* At de setter pris på fellesskapet de finner på kirka sier de også noe om: *Det er utrolig fint å dra til sjømannskirka, snakke norsk og ha et fellesskap i rolige omgivelser (...). Jeg savner å ha kjentfolk rundt meg (...), derfor er det hyggelig at vi kan være sammen med ettåring (...) og andre ungdommer på kirken. Det er helt uvurderlig.* Ut fra historien kan det se ut som om Ida og Trine har forsøkt å finne fellesskap også andre steder enn på kirka, men at dette har vært

vanskelig. Ida og Trine blir mottatt på kirka med åpne armer (jf punkt 5.3) av presteekteparet, og etter en god kaffeprat, inviterer ekteparet på kinamat på den lokale kinarestauranten.

Kanskje er det kombinasjonen av disse ulike momentene som gjør at de responderer med å bidra i gudstjenestefellesskapet; jentene var hyret inn som sangkrefter i kirkekoret. Og svaret på om de vil delta med et dramainnslag under gudstjenesten er; *Vi stiller opp, vi!*

Fellesskapet på kirka kan være godt for flere når familie og venner er langt borte. Anette sier (5/08): *Særlig i julen er sjømannskirken viktig. Da er det lett å føle savnet av det kjente og kjære i Norge, og sjømannskirken er en veldig god erstatning.* Anette bruker ikke ordet fellesskap i sin uttalelse, men sjømannskirken får – på samme måte som i historien om Ida og Trine (3/07) – en ”kjent og kjær” klang. I omtalen av kirka som en erstatning for det kjente og kjære i Norge opplever jeg at det ligger mer bak enn kirka som et fysisk kirkebygg, og jeg tenker det er naturlig å knytte dette opp mot mennesker og fellesskap, i tillegg til at det spesielt i høytider nok også henger sammen med norsk mat og tradisjoner.

Silje og Kjell Gunnar i Okpo trekker også fram fellesskapet på kirka som viktig (3/10): *Sjømannskirken er en strålende møteplass og en god hjelp for å knytte kontakter (...).* *Lørdagsgrøten på sjømannskirken er også en vinner for hele familien.* Fellesskapet på kirka blir et sted der de får møte andre, et sted der hele familien kan oppleve fellesskap.

I historien om Siri, Marius og Klara (4/10) framstår behovet for fellesskap som en begrunnelse for hvorfor de kom til sjømannskirken i første omgang; *det er ikke ofte de går i kirken hjemme, men vennlige mennesker som snakker norsk er det de trenger nå.* I det første møtet opplever de også måltidsfellesskap: *Siri og Marius setter seg i sofaen og får umiddelbart kaffekopper servert i hendene (...).* *Så blir de til middag.* Det kan se ut som fellesskapet ikke bare får betydning for de voksne; *Og mens Siri og Marius snakker våkner lille Klara sakte til liv og begynner å leke med prestens datter på gulvet foran dem.* En setning om hvilke følger dette får videre gjør at jeg kan si det ser ut som om fellesskapet får betydning for hele familien; *Etter den dagen blir Sjømannskirken en fast del av livet deres i Houston.* Om familien ikke hadde blitt møtt av et fellesskap de kjente seg vel i, er det lite sannsynlig at kirka hadde blitt en fast del av deres liv.

5.7 Troverdighet

Troverdighet er ikke et ord som blir uttalt i noen av historiene, og på samme måte som med *trygghet* er opplevelsen av troverdighet subjektiv. Dette kan derfor også sees på som en konsekvens av hvordan informantene har blitt møtt. Likevel skinner dette gjennom som betydningsfullt for informantene i deres beskrivelse av sine møter med Sjømannskirken.

Vonde opplevelser i ungdommen gjorde at Turid (...) tok avstand fra kristendom og kirke. (1/06). Hun fortalte om hvordan hun fant seg til rette på kirken (jf pkt 5.3), og i historien videre kan man ane en grunn til at hun våger å nærme seg det hun tidligere har tatt avstand fra: *Det fantes ikke noe "åndelig press", jeg fikk lov å være meg selv (...). Selv ble jeg invitert inn i en samtalegruppe der det var lov å stille spørsmål og bære fram både tvil og motvilje. Mennesker våget å åpne seg for hverandre.* Turid opplever et møte med kirka som gir rom for henne, med spørsmål, tvil og motvilje. Kanskje opplever hun at fordommer hun har blir fjernet? Hun forteller om veien fra å være motvillig til villig, og sier: *Før jeg tok imot nattverd første gang, hadde jeg mange ganger kjent at jeg så gjerne ville. Jeg ventet vel egentlig bare på at noen skulle invitere meg med – stoppe opp og la meg forstå at jeg var velkommen.* Og kanskje er det nettopp denne siste uttalelsen som viser opplevelsen av troverdighet tydeligst? Turid har sikkert mange ganger hørt i gudstjenesten at alle er velkommen til nattverd, men det kan virke som om det er hun selv som ikke definerer seg som "god nok". Hun ble sett, bekrefta og invitert, noe som gjorde at hun fikk mot til å ta imot. Også Trygve bærer på vonde erfaringer fra barndommen (6/07): *Som tiåring hadde Trygve en skrekkopplevelse med en prest hjemme i Norge. Etterpå ville han ikke ha noe med Gud og kirken å gjøre.* Han begynner å jobbe i Houston, og en kollega tipser han om å gå til sjømannskirken for å treffe andre nordmenn. *Det han (arbeidskollegaen) ikke sa var at jeg også ville bli truffet i hjertet. Presten (...) holdt en søndagspreken som forandret livet mitt.* Han forteller at han fant tilbake til troen han hadde mistet som tiåring. *Etter hvert som jeg hørte andre prekenes og snakket med flere mennesker, ble troen sakte sterkere. Kirken ble en flott veileder.* Hva er det som gjør at Trygve opplever denne store forandringen? Jeg tenker det henger sammen med en opplevelse av troverdighet. At Trygve har opplevd en troverdig kirke opplever jeg også kommer til uttrykk i det følgende: *Den (Sjømannskirken) har mye mer preg av å være diakonal enn kirken hjemme i Norge. Det spiller ingen rolle om man tror på Jesus eller ikke. Alle er velkommen! Det er en veldig lav terskel.* Trygve har en konkret

opplevelse av at det er rom for alle, og er det ikke det som er noe av selve kjernen i evangeliet?

I historien om Siri og Marius (4/10) får jeg et glimt av noe av det samme: *Møtet med Sjømannskirken har helt klart endret synet deres på hva en kirke kan være. – Det var en enorm takhøyde der og et fokus på sosialt samvær som jeg ikke tror finnes i samme grad her hjemme. Marius var kristen også før Klara ble syk, mens Siri først fikk et forhold til tro da tragedien rammet. – Når et barn får kreft er det naturlig å revurdere sitt forhold til slike ting. Måten familien blir møtt på, fellesskapet de finner på kirka og det at de får endret sitt syn på hva en kirke kan være, er alle deler som henger sammen med troverdighet. Dette får også uttrykk i et engasjement, der Siri blir med og har søndagsskoleundervisning: I sjømannskirken var det ingen som sa noe på at en kreftmamma som hjalp til med søndagsskoleundervisningen brukte mer tid på Pulverheksa enn på Jesus.*

6 Drøfting

Hvilken betydning har gjestfrihetsmotivet for menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken? For å kunne svare på denne problemstillingen har jeg gått inn i ulike teoretiske perspektiv for å finne ut hva gjestfrihetsmotivet kan inneholde, og trukket fram det jeg har sett som hovedtrekk ved dette. For å kunne si noe om menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken har jeg analysert et empirisk materiale der informantene på ulike vis forteller om sine møter (jf kap 5). Funn fra analysen skal i det følgende belyses med funn fra teorien. Sammen med redegjørelsen for Sjømannskirkens mål, visjon og verdier samt mine egne refleksjoner, vil dette kunne svare på hvilken betydning gjestfrihetsmotivet har for menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken. Funnene fra det teoretiske materialet danner grunnlaget for struktureringen av dette kapitlet.

De ulike delene henger sammen, og flere steder glir det ene over i det andre, eller det ene blir en forutsetning for det andre. Jeg velger likevel å framstille det på denne måten, da jeg opplever dette som hovedtrekk ved gjestfrihetsmotivet. Gjennom arbeidet med denne avhandlingen har jeg sett noen momenter som jeg tenker kan være utfordringer knyttet til gjestfriheten. I siste del av drøftingen vil jeg trekke fram noe av dette, og si noe om hvorfor jeg tenker at dette er utfordringer for Sjømannskirken som organisasjon.

Gjestfrihet kan sammenfattes i noen få ting (jf pkt 4.3); den har både et holdnings- og et handlingsaspekt, den ønsker velkommen, den er nær og tilstede og den inviterer til fellesskap. Disse punktene blir derfor sentrale i denne drøftingen.

6.1 Holdning og handling

Gjestfrihet kan sees på både som en egenskap av å være gjestfri, og som et resultat av å være gjestfri (jf 4.1.1). Hva kan ligge i dette? Jeg tenker at en egenskap er noe man har, og ikke noe man gjør. En egenskap trenger ikke å ha et resultat, den kan være mer eller mindre skjult, og jeg tror at en egenskap er noe som kan trenes opp og utvikles. Et resultat tenker jeg er noe som etterfølger en handling, det er en konsekvens av en handling. En handling kan springe ut fra en holdning, men holdning og handling trenger ikke nødvendigvis å henge sammen. Ut fra dette tenker jeg at gjestfrihet både kan være en egenskap, eller det jeg videre vil kalle en

holdning, og det kan være et resultat – det jeg videre vil kalle handling. Det interessante med å si at gjestfrihet kan være både en holdning og en handling er å se om dette er noe som samsvarer med hverandre. Jeg tror ikke det er hensiktsmessig eller nødvendig å skille disse to aspektene fra hverandre, i arbeidet med analysene av historiene kan jeg se at dette flere steder er noe som etterfølger hverandre. Jeg vil likevel i starten (pkt 6.1.1 og 6.1.2) utdype hva jeg tenker om gjestfrihet som holdning og handling adskilt fra hverandre. At gjestfrihet er både en holdning og en handling er med på å berike begrepet, og gir en større bredde i hvordan innholdet i gjestfriheten kan defineres og begrunnes. Samtidig gjør denne dualismen i begrepet det utfordrende å si entydig hva gjestfrihet er. Jeg ønsker å bruke begge aspektene for å belyse hva som ligger i begrepet.

Sjømannskirken som organisasjon holder gjestfrihet som holdning høyt, og analysen av historiene fra ”Bud og Hilsen” kan være med å gi et svar på om denne holdningen også er det som møter gjestene på de ulike kirkene. Jeg leser Sjømannskirkens verdidokument som organisasjonens holdningsplan som kirkene rundt om i verden kan utvikle handlingsplaner ut fra. Når gjestfrihetsholdningen blir en del av pulsslaget i det som driver organisasjonen, kan dette skape store muligheter for de ulike kirkene til å vise gjestfrihet nettopp i konkrete handlinger. At gjestfrihetsholdningen oppleves som en implementert del av organisasjonens visjon og verdier krever også at dette er en aktiv holdning. Jeg tenker at det kan ikke være en passiv og ubevisst holdning dersom det skal nå ut til gjestene som kommer til kirka. Ut fra Sjømannskirkens verdidokumenter kan jeg altså se at gjestfriheten har intensjon om å være aktiv. Dette tenker jeg er noe som samsvarer med den bibelske formaningen om å legge vinn på gjestfrihet, eller å *jakte på* gjestfrihet (jf pkt 4.1.6).

6.1.1 Holdning

Hvordan kan spor av gjestfrihet som holdning leses i analysen av historiene? Trygve (6/07) forteller om sitt møte med sjømannskirken i Houston; *fra første stund møtte vi et varmt og velkomment miljø*. Her er det ikke enkeltpersoner som blir trukket fram som avgjørende for Trygve og familiens velkomst, men det er *miljøet*. Dersom en god velkomst¹⁹ defineres som en viktig del av gjestfrihetsmotivet, kan jeg her se mønster av at gjestfrihet er en holdning i kirka som på mange måter ”sitter i veggene”, som er knyttet til en etablert kultur i Sjømannskirken og ikke bare til enkeltpersoner. Ut fra dette kan det gå an å si at holdningen

¹⁹ Mer om ”En god velkomst” i pkt 6.2

som ligger til grunn for organisasjonens verdier fører til handlinger ”ute i feltet”, som igjen fører til holdninger som ”setter seg i veggene” og blir en del av fellesskapet og miljøet på huset. Holdning skaper handling som skaper holdning som igjen skaper handling, det blir som et hjul som starter å rulle – og jeg tror denne bevegelsen er en nødvendig bakgrunn for at Trygve sier det han gjør om at han har opplevd å bli møtt av et varmt og velkomment miljø. Det blir spekulasjoner å prøve å tenke seg til om Trygve ville sagt det samme dersom organisasjonen på det overordnede plan ikke hadde hatt det verdisynet den har, - kanskje ville han sagt akkurat det samme, kanskje ikke. Jeg tror likevel at i en organisasjon som Sjømannskirken vil det for en stor del av arbeidet være avgjørende hvilke holdninger som blir initiert fra ledelsen – når hjulet begynner å rulle utover i organisasjonen vil disse på et tidspunkt møte gjestene som kommer til kirka.

Anette (5/08) sier at *sjømannskirken er et godt sted å komme for meg*. Gjennom dette kan jeg se gjestfrihetsholdningen på kirka spiller inn på hvordan Anette opplever møtet. Anette beskriver ikke en handling som gjør at hun opplever det på denne måten, men resultatet av holdningen kommer til syne gjennom at hun opplever sjømannskirken som et godt sted å komme til.

6.1.2 Handling

Gjestfrihet som handling kan også leses konkret ut av noen av historiene. I historien om Bjørn (2/06) sies det; *at han fikk disponere en mobiltelefon trekkes fram som en liten ting som gjorde en stor forskjell etter ulykken*. Her fikk Bjørn konkret og praktisk hjelp til å dekke et behov han hadde, og det fikk stor betydning for han. På hvilken måte kan det å låne bort en mobiltelefon være gjestfrihet? Jeg tenker at det her er resultatet av å være gjestfri – handlingen – som kommer til syne. Bjørn har et praktisk behov som han trenger å få dekket, og han får det. En ting som kan være bakgrunnen for dette er det jeg vil si mer om i punkt 6.3 – nærvær og tilstedeværelse. Kirkas/de ansattes tilstedeværelse i møte med Bjørn har gjort at de har sett et praktisk behov Bjørn har, som de kan dekke. Den praktiske hjelpen blir på denne måten en del av gjestfriheten.

Regine (1/06) får konkret og praktisk hjelp som også kan defineres som gjestfrihet. Regine og sønnen blir oppsøkt på sykehuset, og hun får spørsmålet – *Er det noe vi kan gjøre for deg?* Spørsmålet stilles åpent, og gir Regine mulighet til å fortelle hva som er hennes behov der og da. Det gir henne også mulighet til å avvise spørsmålet dersom hun ikke ønsker at de skal

gjøre noe for henne. Hun trengte hjelp til å passe på sønnen, for at hun selv kunne ta seg en tur ut av rommet; *I forvissing om at lillegutt blir passet godt på, rusler jeg ned i sykehusets kantine*. I Sjømannskirkens verdidokument heter det under verdien *oppsøkende* at Sjømannskirken ønsker ”å være en oppsøkende, tjenende og medvandrende kirke for alle nordmenn i utlandet. Vi ønsker å være en kirke der menneskene lever sine liv i hverdagen” (VD:pkt 4.2). Dette tenker jeg er med på å vise at gjestfrihet ikke alltid trenger være knyttet til et bestemt sted eller rom, gjestfriheten kan også være oppsøkende! De som kommer på besøk til Regine og sønnen på sykehuset er representanter for noe annet enn seg selv. De bringer gjestfriheten ut, ikke på vegne av seg selv, men på vegne av en oppsøkende kirke som ”ønsker å være kirke der menneskene lever sine liv i hverdagen”. Spørsmålet som Regine får; om det er noe som kan gjøres for henne, gjør sannsynligheten liten for at kirka blir oppfattet som en påtrengende kirke heller enn en oppsøkende kirke. Har ”den oppsøkende gjestfriheten” belegg i det teoretiske materialet? Henri Nouwens definisjon på *den fremmede* kan være med å si noe om dette; den fremmede er mennesker som er ”skilt fra (...) sitt eget land, fra naboer, venner og familie (...)” (Nouwen 2006:59). Det gjelder også for de som ikke oppsøker kirka selv, noe som er tilfellet for Regine. Det oppsøkende arbeidet kan derfor sees som en del av kirkas gjestfrihet i praksis ved at de som oppsøkes er mennesker som kan defineres innenfor Nouwens definisjon. De kan være skilt fra ”sitt eget land, fra naboer, venner og familie”. Nyland sier at den oppsøkende tjenesten handler om organisasjonens besøkstjeneste, og han knytter denne tjenesten til verbene ”komme til, besøke, sitte til bords med og bli værende hos” (Nyland 2005:64). Jeg tenker at alle disse verbene også kan knyttes til gjestfrihetsmotivet, noe som skaper en link mellom gjestfrihet og det oppsøkende arbeidet.

6.2 En god velkomst

Flere av historiene som er analysert forteller om mennesker som har opplevd den gode velkomsten i møte med kirka. Turid (1/06) forteller: *de ansatte tok imot menneskene med vennlighet og varme*. *Vennlighet og varme* er ord som jeg tenker uttrykker en holdning. Det er holdningen kirka har til gjesten som beskrives med disse ordene, og kanskje kom den konkret til uttrykk gjennom handlingen; et godt håndtrykk. Anne og Christina (2/07) sier: *her er det alltid noen som blir glade for å se oss*. Ordene beskriver hvordan de opplever å bli møtt når de kommer til kirka, og det synes åpenbart at de blir tatt imot på en god måte. Historien om

Ida og Trine (3/07) fargelegger dette på enda en ny måte: *De [presteekteparet] har disket opp med vafler og kaffe, og mottar jentene med åpne armer.*

Pohl sier at “welcome is always offered from within a ”place” that combines physical space, social relationship, and particular meanings and value” (Pohl 1999:150). Dette kan si noe om at gjestfriheten må være raus. Denne ”plassen” som Pohl snakker om er i dette tilfellet Sjømannskirken. Velkomsten må altså springe ut fra noe, og for at det skal kunne gå an å ønske “velkommen hjemom” (jf VD:pkt 4.2) må noen være hjemme. Jeg tenker at dette handler om mer enn kirkas åpningstider, det handler om at noen må ”være hjemme” i det de ønsker velkommen til. Og hvordan skjer dette? Kanskje det handler om en levende bevisstgjøring av kirkas oppdrag og visjon; Sjømannskirken ønsker å være en kirke i verdens hverdag, og visjonen er å gi mennesker ”mot til tro, håp og engasjement” (VD: pkt 4.1). Å ”være hjemme” tenker jeg også handler om at holdninger og handlinger er i samsvar med hverandre, at troen og livet er vevd i hverandre og ikke adskilt fra hverandre. For at gjestene skal kunne oppleve en god velkomst tenker jeg det er avgjørende at verten som ønsker velkommen ”er hjemme” i det han/hun ønsker velkommen til. Dette utfordrer organisasjonen i hvordan de arbeider med sitt verdisyn, og jeg tenker at dette er avgjørende for at gjestfrihetsmotivet skal få enda større betydning i menneskers beskrivelse av sitt møte med kirka. Jeg mener at velkomsten gjesten opplever er avgjørende for om verdiene og visjonen til kirka skal oppfylles; en som ikke blir godt mottatt vil ikke kjenne på trygghet, tilhørighet eller oppleve at han har uendelig verdi (VD: pkt 4.2), og vil heller ikke få ”mot til tro, håp og engasjement” (VD: pkt 4.1).

”Ta derfor imot hverandre slik Kristus har tatt imot dere, til Guds ære” (Rom 15,7). Dette verset fra Romerbrevet blir i den kristne tradisjon ofte trukket fram som idealet for hvordan kristne skal møte sine medmennesker. Kanskje er det også dette som er Sjømannskirkens bakgrunn for hvordan de ønsker å møte sine gjester? Sjømannskirken har en verdi som kalles *gjestevennskap*, og som utdyping av denne verdien heter det i verdidokumentet: ”Vi tror landsmenn i utlandet vil kjenne glede ved å ”komme hjemom”. Derfor ønsker vi at Sjømannskirken kjennetegnes av det gode håndtrykk og romslig gjestevennskap” (VD:pkt 4.2). Fokuset på det gode håndtrykket har jeg selv fått erfare gjennom praksis ved to ulike kirker – den enkelte som kommer inn døra skal møtes på en god måte, og inviteres inn.

Å bli ønsket velkommen på en god måte binder sammen både holdnings- og handlingsaspektet ved gjestfriheten. En gjestfri holdning til velkomsten bidrar til at denne uttrykkes i en handling, som for eksempel et godt håndtrykk. Om dette lykkes er det kun

gjesten som kan svare på. Jeg tror at det første som møter gjesten legger grunnen for den videre relasjonen mellom gjest og vert, derfor blir en god velkomst et avgjørende moment for om gjesten opplever å komme til et gjestfritt sted eller ikke. Jeg tror at mange kan kjenne seg igjen i gleden av en god velkomst, og kanskje er denne faktoren mest avgjørende for om Sjømannskirken skal oppnå sin intensjon om å være et ”hjem hjemmefra”.

6.2.1 Gjestevennskap

Betydningen av ordet *gjestevennskap* blir ikke utdypet i verdidokumentet, og jeg har stilt meg spørsmålet om hva som egentlig menes med denne verdien. Nouwen ser til det tyske ordet for gjestfrihet – *gastfreundschaft*, og sier at dette betyr ”vennskap med gjesten” (jf pkt 4.1.1). Vennskap med gjesten gir en forklaring av ordet *gjestevennskap*, og sier noe om det relasjonelle mellom vert og gjest. En venn kan sies å være det motsatte av en fiende, eller det motsatte av en fremmed. Hvorfor ikke bare kalle verdien vennskap i stedet for *gjestevennskap*? Kanskje ligger det her en form for distansering? En gjest er en som kommer på besøk, og som drar igjen. Ved å vektlegge ordet *gjest* blir vennskapet avgrenset til å gjelde innenfor en bestemt setting og periode. Dette trenger ikke kun oppleves positivt for gjesten, det kan gjøre at gjesten ”holder tilbake” i møte med kirka, da den vet at dette er avgrenset innenfor tid og sted. På den andre siden vil en vektlegging av ordet *vennskap* tilføre denne verdien en rikdom. Et vennskap er et forhold preget av gjensidighet og respekt, og Nyland sier at ”gjestevennskap betyr å ha et åpent hjerte og en åpen holdning i møte med et annet menneske” (Nyland 2005:70). ”Å ta imot en gjest som venn” setter på mange måter en standard for hvordan gjestene skal tas imot, det rommer en nærhet som kan gjøre at gjesten på en enklere måte opplever å ha uendelig verdi, trygghet og tilhørighet. Sett med dette siste perspektivet kan man si at den verdien som gir størst rom for at de andre verdiene kan oppfylles er nettopp verdien *gjestevennskap*.

6.2.2 Den fremmede

”Den fremmede” er viet stor oppmerksomhet i ulik teori om gjestfrihet. En interessant oppdagelse i arbeidet med analysen av historiene, er at det er ingen som påpeker at de har kjent seg fremmede i møte med Sjømannskirken. Dette er ikke selvsagt, noe jeg tenker særlig kan leses ut av historien om Turid (1/06) og Trygve (6/07). Begge to bærer på vonde opplevelser fra barndoms- og ungdomstid. Turid *tok avstand fra kristendom og kirke* og etter

at Trygve hadde en vond opplevelse med en prest i Norge *ville han ikke ha noe med Gud og kirken å gjøre*. Ut i fra disse utsagnene har både Turid og Trygve på mange måter ”gjort seg selv til fremmede” for kirken. Likevel har de mot til å komme til Sjømannskirken. Trygve beskriver at han ble møtt av *et varmt om velkomment miljø*, og at han gjennom forkynnelsen ble *truffet i hjertet*. Turid opplevde også å bli godt mottatt, og den fremmedheten hun kan ha kjent på overfor kirka kommer indirekte til uttrykk gjennom utsagnet: *Det fantes ikke noe ”åndelig press”, jeg fikk lov å være meg selv*.

En historie som indirekte sier noe om fremmedhet, er historien som Siri og Marius (4/10); *Det er ikke ofte de går i kirken hjemme, men vennlige mennesker som snakker norsk er det de trenger nå*. Dette kan si noe om at de opplever en viss grad av fremmedhet knyttet til kirken i Norge.

Hvorfor kommer ikke fremmedheten tydeligere fram i historiene når det er sannsynlig at informantene i det første møtet har blitt møtt av mennesker de ikke kjenner fra før? Jeg tenker at det er flere faktorer som spiller inn her. Pohl snakker om ulike måter å være fremmed på (jf pkt 4.1.2), og kanskje er det noe av dette som kommer til syne her? Selv om de besøkende på kirka i første omgang er fremmede for dem de møter så finnes det et sett med like tilkoblinger mellom gjest og vert. De mest åpenbare er at begge parter er norske og deler samme språk og kultur, og både gjestene og kirka er på ”fremmed grunn” i utlandet. Poenget i det Pohl sier om ulike former for fremmedhet, er at gjestfriheten koster mer der det er få like tilkoblinger mellom gjest og vert. Når det da ofte er mange like tilkoblinger mellom gjest og vert knyttet til møter med Sjømannskirken – betyr det at det koster lite for kirka å være gjestfri? Jeg tror at svaret på dette på mange måter kan være ja. Det er enklere å være gjestfri når det koster mindre. Dette tar ikke bort betydningen av gjestfriheten for den som blir møtt, men kanskje utfordrer det kirka på ulike måter. At det koster mindre å være gjestfri er positivt i forhold til at det da blir enklere å være gjestfri. En utfordrende side av det kan være at gjestfriheten på denne måten blir så naturlig at den forsvinner litt fra bevisstheten. Jeg tror det er viktig å holde fokuset på gjestfriheten langt framme i bevisstheten nettopp fordi den gjestfrie egenskapen, og dermed også resultatet av den, stadig kan utvikles og bedres. Bibelske formaninger om å elske fremmede og fiender er radikale, og de koster. Denne radikaliteten i gjestfriheten tenker jeg kan stå i fare for å blekne eller forsvinne når gjestfriheten ”koster for lite”. Jeg tror Sjømannskirken kan tjene på å holde fast i gjestfrihetens radikalitet, og dette kan kanskje særlig være en styrke i kirkas oppsøkende arbeid. I det oppsøkende arbeidet

møtene med mennesker utenfor det fysiske kirkerommet, og ved å holde fast på gjestfrihetens radikalitet kan kirkas utsendinger våge å være nærværende, tilstede og tilby fellesskap.

At det ofte er mange like tilkoblinger mellom gjest og vert i Sjømannskirken, sammen med kirkas fokus på *gjestevennskap* som verdi, tror jeg er med på å ta bort fremmedheten, eller i det minste gjøre avstanden mellom å være fremmed og å være venn kort. Fremmedheten går på at gjest og vert i første omgang ikke kjenner hverandre, men det kan synes som om dette er kortvarig. En kan jo kanskje kjenne seg igjen i at i utlandet ”kjenner” alle norske hverandre. Kanskje kan det også henge sammen med at Sjømannskirken tilsynelatende er kommet langt i det Pohl kaller selve kjernen i hospitaliteten, nemlig å universalisere naboen og personifisere den fremmede (jf pkt 4.1.2)?

6.3 Nærvær og tilstedeværelse

Et viktig trekk ved gjestfriheten er at den er nær og tilstedeværende. Lise (4/06) forteller at hun setter stor pris på det menneskelige nærværet, og sier: *Sjømannskirken har vært der midt i smerten, og når vi har hatt behov for hjelp har de alltid vært til stede*. I historien til Lise er det ikke kirkas praktiske funksjon, eller måten hun ble mottatt på som er det framtrepende, det er en nærhet og en medmenneskelig kontakt som er det avgjørende midt i det som er smertefullt.

Gjestfriheten springer ut fra et ”sted” (jf Pohl), den ønsker velkommen, og den krever nærvær og tilstedeværelse. Thomas Ogletree formulerer relasjonsforholdet mellom gjest og vert på denne måten: ”my readiness to welcome the other into my world must be balanced by my readiness to enter the world of the other” (Ogletree 1985:4). Å ønske velkommen krever en tilstedeværelse, det krever at noen ”er hjemme”. Kanskje kan det sies at nærvær og tilstedeværelse er to sider av samme sak, jeg tenker at tilstedeværelse krever et nærvær. Dette handler om at gjestfriheten er *relasjonell*. Viktigheten av dette vises også igjen i historiene. Det handler om å gå et stykke vei sammen med gjesten.

Å gå et stykke vei sammen kan være både konkret og i overført betydning. En historie som viser dette helt konkret er historien om Unni og Oddmund (2/06) som besøker stedet der sønnen døde; *Medarbeiderne ved sjømannskirken følger de pårørende til stranden*. Det kan bare anes at dette er tunge skritt for foreldrene, og den bokstavelige medvandringen trer her fram som viktig.

I historien om Siri, Marius og Klara (4/10) kan jeg også se betydningen av tilstedeværelse; *Samtlige til stede legger fra seg det de har i hendene og setter seg ned (...). Og så kommer ordene (...) og menneskene rundt dem lytter (...). Den stillheten er akkurat det Siri og Marius trenger.* Her er det heller ikke handlinger som står i fokus, her ser jeg spor av at Siri og Marius får komme inn i et gjestfritt rom der de blir gitt plass, og der de selv våger å ta den plassen. Kanskje henger det sammen med at de som lytter ønsker Siri og Marius velkommen inn i en verden der vertene er klar for også å ta del i gjestenes verden (jf Ogletree).

Ordet *hospes* kan bety både gjest og vert (jf pkt 4.1.1), og dette tenker jeg kan knyttes sammen med det Ogletree sier om å være klar for å tre inn i gjestens verden. Når man trer inn i gjestens verden blir man selv en gjest i den andres liv. Dette viser at det relasjonelle i gjestfriheten er et toveis forhold, og det kan gjøre det enklere å forstå at Kryssostomos sier at det å være gjestfri er både en plikt og en velsignelse (jf pkt 4.1.4).

At gjestfriheten er relasjonell gjør også at den er sårbar. Å våge denne sårbarheten krever mot, både hos gjesten og hos verten. Det viser også at gjestfrihet alltid innebærer en risiko. Man kan risikere at gjestfriheten misbrukes, eller at den avvises. Jeg tenker at denne risikoen må man være villig til å ta, dersom man skal kunne vise uforbeholden gjestfrihet.

Pohl viser at mye av det som tradisjonelt sett har vært kalt gjestfrihet nå er blitt institusjonalisert, og at det menneskelige behovet for sosial identitet og tilkobling ofte blir oversett og forsterket gjennom denne institusjonaliseringen (jf pkt 4.1.3). Dette tenker jeg viser at gjestfrihetens relasjonelle aspekt er viktigere enn noen gang – og det er også denne virkeligheten Sjømannskirken må forholde seg til. De fleste søker ikke nødvendigvis til Sjømannskirken for å få dekket basale behov som tidligere var knyttet til familie og husholdning (jf Pohl 1999:57), men kanskje for å bekrefte og utvikle sin sosiale identitet.

Hvorfor er nærhet viktig i møte med den fremmede? Hvalvik sier at denne nærheten kreves for at fremmedheten ikke skal bli fiendskap men gjestfrihet (jf pkt 4.1.1).

6.4 Måltid og fellesskap

Kjell Gunnar (3/10) trekker fram den faste programposten ”lørdagsgrøt” som viktig: *Lørdagsgrøten på sjømannskirken er også en vinner for hele familien.* Ordleggingen hans sier noe om at dette er et sted der hele familien kan føle seg velkommen. Dette kan også framstå

som et eksempel på det Brunstad sier om at måltider skaper en grunnrytme i hverdagen (jf pkt 4.1.5), noe som kan være gjenkjennelig gjennom flere av Sjømannskirkens faste programposter. Et viktig kjennetegn for Sjømannskirken er også vaflene som serveres verden rundt. En kopp kaffe og en vaffel kan på mange måter kan fungere som en døråpner, det kan gjøre det enklere å komme inn i kirka og slå av en prat.

Pohl sier at å dele måltid er et uttrykk for å ønske fremmede velkommen (Pohl 1999:73), og dette er også noe som alltid har vært sentralt i gjestfrihetsmotivet. I flere av historiene kommer fellesskapet rundt måltider fram. Måltider kan i denne sammenheng fungere som en viktig faktor i relasjonsbyggingen. I historien om Unni og Oddmund fortelles det om Anne Christin som møter sjømannskirkens folk i Malaga: *Det blir en lang ettermiddag og kveld på restaurant*. Ordleggingen forteller at her kan det ligge dypere ting bak. Kanskje handler det om nettopp det Brunstad beskriver måltidet som; ”et punkt, en arena, hvor en blir sett, hørt og lyttet til” (Brunstad 2003:247). Jeg tenker også at å dele et måltid kan være med å forsterke opplevelsen av at det er likeverdige parter som møtes. Pohl sier at det er gjennom måltidsfellesskapet at gjestfriheten ser minst ut som sosial støtte (Pohl 1999:74).

Ida og Trine (3/07) opplever også fellesskapet med ansatte på sjømannskirken knyttet til måltid: *Etter en god kaffeprat, inviterer ekteparet på kinamat på den lokale kinarestauranten*.

Siri og Marius (4/10) opplever å få kaffekopper i hendene når de kommer til kirka, og etter å ha fortalt sin historie sies det videre: *så blir de til middag*. I denne historien sies det også at *etter denne dagen blir sjømannskirken en fast del av livet deres i Houston*. Her var det kanskje ikke selve maten som var den avgjørende faktoren for at de fortsatte å komme til kirka, men jeg kan se for meg at gjestfriheten og fellesskapet knyttet til måltidet kan ha bidratt i så måte.

Både Anne og Christina (2/07) som er au pairer, Anette (5/08), Ida og Trine (3/07) som er studenter beskriver kirka som et sted der de finner fellesskap. Anne og Christina beskriver kirka som ”*vår stue*”, og *for dem har sjømannskirken blitt et samlingspunkt*. Ida og Trine sier at *det er utrolig fint å dra til sjømannskirka, snakke norsk og ha et fellesskap i rolige omgivelser*. For Anette blir sjømannskirka som en erstatning for et savn: *Særlig i julen er sjømannskirken viktig. Da er det lett å føle savnet av det kjente og kjære i Norge, og sjømannskirken er en veldig god erstatning*.

Alle disse ulike historiene viser at betydningen av måltid og fellesskap som en del av gjestfrihetsmotivet er viktig for hvordan de beskriver sitt møte med Sjømannskirken.

Kanskje er det vektleggingen av måltidsfellesskapet som en viktig del av gjestfriheten som gjør at Nouwen sier at mange nå forbinder gjestfrihet med ”teaparties, bland conversation, and a general atmosphere of coziness” (Nouwen 1975:66)? En annen faktor her kan kanskje være at så mye av den tidligere gjestfrihetspraksisen nå er institusjonalisert, mens måltidsfellesskapet er en av de konkrete og håndfaste tingene som ”gjenstår” i dagens gjestfrihet?

Nyland trekker inn gjestevennskap som en viktig forutsetning for fellesskap, og sier ”gjestevensskapshandlinger har til alle tider vært helt avgjørende for å etablere og styrke menneskelige fellesskap. Aksept og tilhørighet er noe av kjerneinnholdet i gjestevennskap” (Nyland 2007:72).

6.5 Konsekvenser av gjestfrihet

Hvorfor er det viktig å trekke fram gjestfrihetens konsekvenser? I arbeidet med analysen av historiene er det noen faktorer som har trådt fram som viktige for informantenes beskrivelser av sine møter med Sjømannskirken, og disse ser jeg som konsekvenser av at de har møtt gjestfrihet. De mest framtrædende er trygghet og troverdighet, og jeg ser også at Sjømannskirkens visjon er noe som kommer til uttrykk; ”å gi mennesker mot til tro, håp og engasjement” (VD: pkt4.1). Jeg tenker derfor at *gjestfrihetens konsekvenser* er et viktig moment for å kunne si noe om betydningen av gjestfrihetsmotivet i menneskers møte med Sjømannskirken.

6.5.1 Trygghet

Sjømannskirken har vært kjempeviktig for oss. Uten kirken ville vi reist hjem igjen til Norge. Sitatet er hentet fra historien om Anne og Christina (2/07), og jeg tenker dette forteller noe om at kirka er et sted der de har funnet trygghet. Bak utsagnet kan det også anes at de ytre forholdene for Anne og Christina har vært krevende, og kanskje har de ikke funnet det de hadde forventninger om da de kom til London som au pairer? De sier ikke selv noe om hvilke forventninger de hadde, men det kan anes at de hadde håp om å bli en del av familien de kom til, at de skulle få venner og nettverk. Historien sier at *få har anledning til å invitere venner ”hjem”,* og at det var på kirka *de ble kjent med både hverandre og de andre au pair-jentene.*

De sier også at kirka er ”*vår stue*”, noe jeg tenker de ikke hadde sagt om de ikke hadde opplevd at dette var noe som skapte trygghet i deres hverdag.

Trygve (6/07) sier direkte at *Sjømannskirken er en trygghet*. Han utdyper ikke dette på noen måte, men noe av bakgrunnen for dette kan anes i resten av historien der han forteller om hvordan han og familien ble møtt, og at fellesskapet på kirka er viktig for dem.

Kjell Gunnar (3/10) har gjennom tidligere erfaring opplevd å ha hatt et godt møte med Sjømannskirken, og sier *å ha en sjømannskirke i Okpo gir en ekstra trygghet (...). Om noe skulle skje er det å få hjelp på eget språk uvurderlig*. Dette tenker jeg viser et bilde av kirka som en trygg hjelpeinstans. ”Om noe skjer kan kirka hjelpe”. Man aner bredden av kirkas betydning og hva den kan tilby nordmenn i utlandet.

I to av historiene er det ikke først og fremst informantenes møte med kirka som trygghet som kommer fram, men de pårørendes tanker om at dette er trygt. I historien om Unni og Oddmund (2/06) kommer tillitten pårørende har til kirka fram gjennom dette sitatet: *hjemme i Norge er de takknemlige for å høre at Anne Christin er i gode hender*. Det kommer ikke fram om Anne Christin har fortalt at hun er i gode hender, eller om det er noe de som er hjemme i Norge antar.

Anette (5/08) sier; *for mor og ikke minst mormor hjemme, føles det trygt å studere et sted med norsk sjømannskirke*. Mor og mormor som er langt unna datter og barnebarn er opptatt av at Anette skal være trygg, og gjennom dette sitatet kan det se ut som om Anettes mulighet for kontakt med kirka skaper en spesiell trygghet for mor og mormor hjemme.

Hvordan kan jeg si at gjestfrihet kan skape trygghet? Jeg tror at å bli ønsket velkommen på en god måte, og å oppleve tilstedeværelse og nærvær er ting som kan være med å skape denne tryggheten. Igjen trer samsvar mellom holdning og handling fram som viktig – at Sjømannskirkens verdidokument har trygghet som en av grunnverdiene trenger ikke bety at dette er noe folk opplever i møte med kirka.

Hvorfor har mennesker som kommer til kirka behov for å oppleve trygghet? Jeg tenker at behovet for trygghet er grunnleggende for alle mennesker, og det er derfor ikke unaturlig at dette er noe som kommer til syne også i møte med Sjømannskirken. Noe jeg tenker kan gjøre kirka til en sentral ”trygghetsfaktor” i gjestenes tilfelle, handler om at gjestene som kommer er mennesker på reise. De mangler sitt vanlige nettverk, de er ”skilt fra sitt eget land, fra naboer, venner og familie”, jf Nouwen. Dette gjelder nok i varierende grad, men jeg tror likevel at det kan ha noe å si. Behovet for trygghet kan også henge sammen med behov for

sosial identitet, jf Pohl. Jeg tenker at identitetsdannelse er dynamisk og at den blant annet skapes i møte med omgivelsene. At kirka for mange kan fungere som en identitetskaper kan bidra til at mennesker opplever kirka som trygg.

6.5.2 Troverdighet

Turid (1/06) forteller at hun har tatt avstand *fra kristendom og kirke*, etter vonde opplevelser i ungdommen. Videre beskriver hun hvordan hun i møte med Sjømannskirken våget å nærme seg dette igjen. *Det fantes ikke noe "åndelig press", jeg fikk lov å være meg selv (...). Selv ble jeg invitert inn i en samtalegruppe der det var lov å stille spørsmål og bære fram både tvil og motvilje.* Dette mener jeg sier noe om at Turid har opplevd møtet med kirka som troverdig. At hun ikke opplever å bli presset til å tro på en bestemt måte, og at det er rom for spørsmål, tvil og motvilje kan være aspekter som er med på å forme denne troverdigheten.

Trygve (6/07) forteller at han i første møte med Sjømannskirken *ble truffet i hjertet*, og forteller videre at *presten (...) holdt en søndagspreken som forandret livet mitt.* Trygve beskriver på samme måte som Turid at han ikke har villet ha noe med Gud og kirken å gjøre – så hva er det da som gjør at han opplever denne forandringen? Jeg tror det henger sammen med at han har opplevd møtet med kirka, og kanskje særlig forkynnelsen denne første søndagen, som troverdig. Han opplever å bli tatt imot av et *varmt og velkomment miljø* (jf pkt 6.1.1) og kanskje gjør dette at han åpner seg for å ta imot det som kommer? Trygve beskriver også hvordan han opplever Sjømannskirken: *Alle er velkommen! Det er veldig lav terskel.* Dette kan si noe om at han har opplevd det som enkelt å "trå over dørterskelen", og jeg tenker at det er hans opplevelse av den lave terskelen som gjør at han kan si at alle er velkomne.

I historien om Siri og Marius (4/10) fortelles det; *Møtet med Sjømannskirken har helt klart endret synet deres på hva en kirke kan være. – Det var en enorm takhøyde der og et fokus på sosialt samvær som jeg ikke tror finnes i samme grad her hjemme.* Beskrivelsen av kirka som et sted med enorm takhøyde sier noe om deres opplevelse av å komme inn i et stort rom. Det er ikke den fysiske størrelsen på kirkerommet som beskrives, men opplevelsen av stor takhøyde sier noe om at de har fått komme inn i et rom der det er plass for deres liv, og fortsatt er det plass for mye mer. Trygve (6/07) kaller det *veldig lav terskel*, Siri og Marius kaller det *enorm takhøyde*. Jeg tror begge deler beskriver noe av det samme, og kanskje kan sammenfatningen av disse to si noe om hvordan et gjestfritt rom bør være? Et sted med lav terskel og stor takhøyde, der det er rom for alt og alle. Sentralt i evangeliet er jo også at Jesu

død på korset gjelder for alle mennesker, og kanskje kan de i møte med dette store rommet oppleve at denne delen av forkynnelsen henger sammen med deres praktiske erfaring? Nok en gang framstår samsvar mellom holdning og handling som viktig – dette samsvaret må være tilstede for at troverdigheten kan skapes. Samtidig tror jeg at opplevelsen av trygghet også spiller en rolle i hvorfor kirka oppleves som troverdig. Et utrygt sted hadde neppe blitt oppfattet som troverdig på samme måten?

At troverdighet kan være en konsekvens av gjestfrihet tenker jeg også henger sammen med at ”noen er hjemme”, jf pkt 6.2. Noen er hjemme i det store rommet og ønsker mennesker velkommen inn, noe som gir rom for troverdigheten.

6.5.3 Mot til tro, håp og engasjement

Visjonen til Sjømannskirken er ”å gi mennesker mot til tro, håp og engasjement” (VD: pkt 4.1). Jeg tror at en viktig faktor for at visjonen skal oppfylles er gjestfrihet. Dette vil jeg vise med eksempler fra noen av historiene.

Siri og Marius (4/10) har beskrevet hvordan de har opplevd kirka som et sted med stor takhøyde, og i et sitat fra historien mener jeg noe av konsekvensen av dette kommer fram: *I sjømannskirken var det ingen som sa noe på at en kreftmamma som hjalp til med søndagsskole undervisningen brukte mer tid på Pulverheksa enn på Jesus.* Siri har fortalt at hun ikke er vant med å gå i kirka, og at hun *først fikk et forhold til tro da tragedien rammet.* Disse to sitatene fra historien mener jeg viser både at Siri har fått mot til engasjement, og hun har fått mot til tro. Begge deler tenker jeg springer ut fra at hun har blitt møtt med gjestfrihet. Det at hun underviser på søndagsskolen kan også sees på som en respons på gjestfriheten. Responsen uttrykkes i et engasjement. Nyland sier kaller denne formen for respons for inkluderende gjestfrihet; ”Dessuten virker gjestfriheten inkluderende når gjesten gis anledning til å være til nytte og hjelp” (Nyland 2007:71).

Turid (1/06) forteller: *Før jeg tok imot nattverd første gang, hadde jeg mange ganger kjent at jeg så gjerne ville. Jeg ventet vel egentlig bare på at noen skulle invitere meg med – stoppe opp og la meg forstå at jeg var velkommen.* Konsekvensen av måten Turid har blitt møtt på er at hun etter hvert får mot til å tro. Turid forteller også at hun er med i foreningsarbeid og basarforberedelser, noe som viser at hun har fått et engasjement for kirka.

Trygve (6/07) får også mot til å tro gjennom sitt møte med kirka: *Etter hvert som jeg hørte andre prekener og snakket med flere mennesker, ble troen sakte sterkere. Kirken ble en flott veileder.*

Lise (4/06) forteller at *Sjømannskirken så ikke på oss som ofre, men som medarbeidere og ressurspersoner.* Dette tenker jeg særlig viser at Lise og mannen har fått mot til engasjement midt i det som er vondt og smertefullt. Kanskje kan det virke kynisk at de blir ”utnyttet” som ressurspersoner midt i sin egen smerte, men ut fra måten Lise forteller på virker det tvert imot som om dette opplevdes som en god ting for henne og mannen.

Ida og Trine (3/07) opplever at det er godt å komme til kirka og få ta del i fellesskapet der. Responsen de gir på dette kommer til uttrykk når presten spør om de kan tenke seg å ha et dramainnslag på gudstjenesten; *Vi stiller opp, vi!* Konsekvensen av hvordan de opplever å være på kirka munner ut i et engasjement for gudstjenestelivet.

Hvordan kan mennesker gjennom å bli møtt med gjestfrihet få mot til tro, håp og engasjement? Jeg tror at glimt inn i noen av historiene har vist at det kan handle om at gjestfriheten kan berøre, bevege og bekrefte. Responsen på å bli berørt, beveget eller bekreftet kan vise seg gjennom mot til tro, håp og engasjement. Ut fra dette kan jeg si at en konsekvens av å bli møtt med gjestfrihet kan vise seg gjennom at mennesker får mot til tro, håp og engasjement – og på denne måten bidrar gjestfrihetsmotivet til at Sjømannskirkens visjon kan oppfylles.

6.6 En forankret gjestfrihet

En utfordring jeg har tenkt på i arbeidet med denne avhandlingen er at det kan synes som om gjestfriheten blir så ”myk” og altomfattende og krever en så stor grad av åpenhet og nærhet at den står i fare for å ”utslette” verten. Hvordan kan dette unngås? Jeg ønsker avslutningsvis i drøftingen å si noen ord om dette.

Nyland beskriver at en utfordring ved å realisere Sjømannskirkens visjon på en integrert måte ligger i ”en rett kombinasjon av mykhet og fasthet”(Nyland 2007:58), og at kirkens læremessige integritet må være forent med en åpen holdning (jf kap 3). Kirkens læremessige integritet og en åpen holdning kan gjerne bli sett på som to sider som ikke så lett lar seg forene, til det blir gjerne en av sidene vektlagt mer enn den andre. Det kan bli for mykt, eller

for fast. For mye mykhet tenker jeg gir kirken for lite substans, for at kirken skal bestå trenger den et stødig ankerfeste. For mye fasthet kan igjen bli for hardt og stramt, og mange kan oppleve at de ikke passer inn i de fastlagte rammene. Da går det ikke lenger an å sette *inkluderende fellesskap* fram som en diakonal visjon (jf pkt 4.2), det vil automatisk være mange som faller utenfor.

Hvor passer så gjestfriheten inn i dette? Jeg tenker at også gjestfriheten trenger å være både myk og fast. Både holdning- og handlingsaspektet trenger begge deler. En gjestfrihet som er for myk og uten substans, kan på mange måter bli for ”snill” og passiv. Det blir som at den er der viss noen skulle komme til å trenge den, men den vil ikke trenge seg på noen. En for fast gjestfrihet tror jeg ikke finnes, for blir den for fast og hard tror jeg ikke den lenger kan kalles gjestfrihet. Da vil den ikke kunne evne å inneha det relasjonelle aspektet som gjestfriheten krever. Gjestfriheten er aktiv holdning, som ut fra et bibelsk motiv skal ”legges vinn på” og ”jages etter” (jf pkt 4.1.6). Dette viser at gjestfriheten ikke bare er en passiv vennlighet som er tildelt noe få utvalgte.

Det å aktivt søke den nærheten og det relasjonelle som gjestfriheten krever tenker jeg utfordrer og stiller krav til gjestfriheten både som holdning og som handling. Det er særlig *nærheten* som trer fram som utfordrende. Jeg tror det er viktig at verten er bevisst sitt ”rom”, for ikke å ”utslette” seg selv i møte med gjesten. Å kunne være nær uten å være *for* nær tror jeg handler om at verten kjenner seg selv og sin rolle i møte med gjesten. Dette er ikke nødvendigvis i motsetning til det Ogletree sier (jf pkt 4.1.3), men det han sier om at begge parter må tre inn i den andres liv kan i ytterste konsekvens være selvutslettende. Jeg tror at gjestfrihetens rom ligger i mellomrommet mellom gjest og vert, og for å knytte dette til Ogletree kan man si at begge parter må tre inn i *mellomrommet* med sitt liv, og ta del i den andres liv i dette mellomrommet. På denne måten har verten mulighet til å holde fast på seg selv, og risikoen for å ”utslette” seg selv er mindre. Dette stiller krav til de som møter gjestene på kirkene – de må kunne evne å se, bekrefte og være nær de som kommer, samtidig som de må kjenne seg selv godt nok til å la seg bevege og berøre uten å la seg ”overmanne” av den andre.

7 Oppsummering , konklusjon og veien videre

7.1 Oppsummering og konklusjon

I denne avhandlingen har jeg ønsket å se på gjestfrihetsmotivets betydning for menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken. I den teoretiske delen har jeg fordypet meg i litteratur for å finne ut hva som ligger i begrepet *gjestfrihet*, og jeg har belyst begrepet fra ulike faglige perspektiver, innledningsvis både lingvistisk, etisk og historisk. Det bibelske og ekklesiologiske perspektivet har hatt betydning for forståelsen av gjestfrihetsmotivet innenfor konteksten av problemstillingen. Gjestfri er den som gjerne tar imot gjester og steller godt med dem, og gjennom arbeidet med teorien har jeg funnet at særtrekk for genuin gjestfrihet er at den ønsker velkommen, den tar imot den fremmede, den er relasjonell og den inviterer til fellesskap. Den kristne gjestfriheten er forankret i bibelen, og inkluderer de trengende og utstøtte – de som ikke kan gjengjelde tjenesten. Gjestfriheten er raus og inkluderende, og den forventer ikke noe i retur.

I arbeidet med analyse av det empiriske materialet har jeg lagt hovedvekt på å finne *innholdet* i informantenes beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken, og har sett at på tross av informantenes ulike ytre omstendigheter kan innholdet i kontakten knyttes til de samme temaene. Det som samlet sett har vært viktig i kontakten med Sjømannskirken har vært måten de er blitt ønsket velkommen på, praktisk hjelp, at de har opplevd nærvær, tilstedeværelse, fellesskap, trygghet og troverdighet. Gjennom drøftingen har jeg sett at disse momentene på ulike måter samsvarer med funn fra teorien.

Hvilken betydning har gjestfrihetsmotivet for menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken? Jeg mener å ha vist gjennom drøftingen av dette at gjestfrihetsmotivet har avgjørende betydning for hvordan mennesker beskriver sitt møte med Sjømannskirken. De teoretiske momentene av gjestfriheten; at den ønsker velkommen, er relasjonell og inviterer til måltid og fellesskap, gjenfinnes alle i informantenes beskrivelser av møtene med Sjømannskirken.

7.2 Veien videre

Konklusjonen på problemstillingen, at gjestfrihetsmotivet har avgjørende betydning for menneskers beskrivelse av sitt møte med Sjømannskirken, tenker jeg kan gi innspill til Sjømannskirkens virksomhet på flere måter. Resultatet kan være med å begrunne at verdisyn og holdninger i organisasjonen er noe som må arbeides med kontinuerlig, og det viser også at det verdisynet og de holdningene som ligger innbakt i hele virksomheten er det som møter gjesten ”ute i den store verden”.

I denne avhandlingen har jeg sett på betydningen av gjestfrihetsmotivet i forholdet mellom *Sjømannskirken som helhet* på den ene siden, og *gjestene* på den andre siden. Sjømannskirken som organisasjon har over 200 ansatte, og hadde 846.897 (jf kap 3) møter med mennesker i 2012. Det er et mangfold av ansatte som møter et enda større mangfold av mennesker. Dette har fått meg til å tenke på i hvor stor grad gjestfrihet også er en holdning som preger kollegafellesskapet. Jeg har ikke indikasjoner for å si verken om holdningen preger fellesskapet eller ikke, men jeg tenker at i en så stor organisasjon som til sammen møter så mange mennesker rundt omkring i verden kan det interessant og organisatorisk nyttig å se nærmere på gjestfrihetsmotivet innad i organisasjonen. Hvor er styrkene og hvor er svakhetene? Møter de ansatte hverandre med samme gjestfrie holdning som de møter sine gjester? Dette tenker jeg kunne vært interessante spørsmål for eventuelt videre forskning.

8 Litteraturliste

- Angell, Olav Helge (2011): *Sjømannskyrkja som lågterskeltilbod: heim, organisasjon og institusjon med diakonal forankring*. Rapport 2011/6. Oslo: Diakonhjemmet Høgskole
- Brunstad, Paul Otto (2003): *Seierens melankoli: et kulturanalytisk essay*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Dyvik, Reidun Laastad (2008): *Sjømannskyrkja i møte med mennesker i utsette og vanskelege livssituasjonar*. Masteravhandling, Oslo: Diakonhjemmet Høgskole
- Everett, Euris L; Inger Furseth (2012): *Masteroppgaven. Hvordan begynne – og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hegstad, Harald (2009): *Den virkelige kirke. Bidrag til ekklesiologien*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag
- Henriksen, Petter (red.) (2005): *Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon*. Oslo: Kunnskapsforlaget
- Hvalvik, Reidar (1994): *Den fremmede: bibelske perspektiver på gjestfrihet og det å være fremmed*. Oslo: Credo
- Johannessen, Asbjørn, Per Arne Tufte, Line Christoffersen (2010): *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag
- Jordheim, Kari (2009) [red.: Johannessen, Kai Ingolf; Kari Jordheim, Kari Karsrud Korslien]: ”Plan for diakoni i Den norske kirke – en presentasjon” I: *Diakoni, en kritisk lesebok*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag
- Kessler, Diane C. (red.) (2005): *Receive One Another. Hospitality in Ecumenical Perspective*. Sveits: WCC (World Council of Churches)
- Kirkerådet (2007): *Vedtak fra Kirkerådets møte 2007*. KM-sak 06/07. Utskrift: u.t.
- Kristoffersen, Line (2000): *Kirke hele uka - nordmenns opplevelse, forståelse og bruk av sjømannskirken - et markedsføringsperspektiv*. Doktoravhandling. Det økonomiske fakultet, Handelshøjskolen i København.
- Mosdøl, Hallvard Olavson (2008): *Hiawatha av Kragerø. Menighetsutvikling i folkekirken – impulser fra Sjømannskirken*. Oslo: Verbum Forlag
- Nordstokke, Kjell (1999): *Tjeneste i verdens hverdag*. Bergen: Den norske sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet

Nouwen, Henri J.M (1972), oversatt til norsk av Schmidt, Heidi (2004): *Den sårede hjelper*. Oslo: Luther Forlag

Nouwen, Henri (1975): *Reaching out. The three movements of the spiritual life*. New York: Image Books

Nouwen, Henri (1975): oversatt til norsk av Wangensteen-Grøv, Kjersti (2006): *Å søke en helhet. De tre trinnene i utviklingen av et åndelig liv*. Oslo: Verbum

Nyland, Kjell Bertel (2007): *Tolk & tjener – et bidrag til Sjømannskirkens selvforståelse og brukerforståelse*. Bergen: Sjømannskirkens forlag

Ogletree, Thomas W (1985): *Hospitality to the stranger. Dimensions of moral understanding*. USA: Fortress Press

Pohl, Christine D. (1999): *Making room. Recovering hospitality as a Christian tradition*. Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company

Reynolds, Thomas E. (2008): *Vulnerable Communion – A Theology of Disability and Hospitality*. USA, Michigan: Brazos Press

Rørvik, Jorunn M (2005): *Sjømannskirken – norsk kulturformidler og kirke*.

Masteravhandling i profesjonsetikk, Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo

Wangensteen, Boye [red.] (2005): *Bokmålsordboka. Definisjons- og rettskrivningsordbok*. Oslo: Kunnskapsforlaget

Østerbø, Silje (2007): *Mer enn en kirke: en studie av forholdet mellom religion og nasjon i sjømannskirken i New York*. Masteravhandling i religionsvitenskap, Universitetet i Bergen

Alle bibelvers er hentet fra bokmålsutgaven av *Bibelen: den hellige skrift* (2011). Oslo: Bibelselskapet

Nettsider

<http://www.sjomannskirken.no/aktuelt/job-i-utlandet/karusell/bli-en-del-av-sjomannskirken>.

Lastet ned 14.mai 2013

Sjømannskirkens digitale årsrapport, lastet ned 14.mai 2013:

<http://2012.sjomannskirken.no/>

<http://2012.sjomannskirken.no/om/>

Historier fra "Bud og Hilsen"

Daasvand, Harald (2006): "I sitt eget tempo" I: *Bud og Hilsen 01/06*. Red.: Mørland, Inge. Bergen: Designtrykkeriet AS

Gramstad, Leif Magne (2007): "Tilbake til barnetroen" I: *Bud og Hilsen 06/07*. Red.: Mørland, Inge. Bergen: Designtrykkeriet AS

Hjorteland, Trond (2006): "Livet halter videre" I: *Bud og Hilsen 02/06*. Red.: Mørland, Inge. Bergen: Designtrykkeriet AS

Lunden, Per Kr (2008): "Dro langt for å lære" I: *Bud og Hilsen 05/08*. Red.: Mørland, Inge. Bergen: Designtrykkeriet AS

Mørland, Inge (red.) (2006): "En hilsen fra rom 1206" I: *Bud og Hilsen 01/06*. Bergen: Designtrykkeriet AS

Mørland, Inge (red.) (2006): "Den lange veien tilbake" I: *Bud og Hilsen 02/06*. Bergen: Designtrykkeriet AS

Mørland, Inge (red.) (2006): "Flik av himmel" I: *Bud og Hilsen 04/06*. Bergen: Designtrykkeriet AS

Stavelin, Inger (2007): "Uten kirken ville vi reist hjem" I: *Bud og Hilsen 02/07*. Red.: Mørland, Inge. Bergen: Designtrykkeriet AS

Sæthre, Øyvind (2010): "Hverdag i Okpo" I: *Bud og Hilsen 03/10*. Red.: Mørland, Inge. Haugesund: Haugesund Bok & Offset AS

Tonning-Olsen, Kristin (2007): "Lever dansedrømmen i Paris" I: *Bud og Hilsen 03/07*. Red.: Mørland, Inge. Bergen: Designtrykkeriet AS

Ziesler, Katrine (2010): "Klaras kamp" I: *Bud og Hilsen 04/10*. Red.: Mørland, Inge. Haugesund: Haugesund Bok og Offset AS

VERDIDOKUMENT FOR Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet

1. SJØMANNSKIRKEN

- *Sjømannskirken er en frivillig organisasjon med oppdrag fra Den norske kirke og den norske stat om å ivareta det kirkelige ansvar for norske sjøfolk og andre nordmenn som befinner seg i utlandet, eller på norsk kontinentalsokkel*
- *Som norsk kirke i utlandet har Sjømannskirken et særskilt økumenisk ansvar*
- *Sjømannskirkens arbeid er basert på Bibelen og Den norske kirkes bekjennelsesskrifter*

2. SJØMANNSKIRKENS MÅLGRUPPER

- *Sjømannskirkens målgrupper er alle nordmenn som oppholder seg i utlandet for kortere eller lenger tid, eller som arbeider på norsk kontinentalsokkel*
- *Sjømannskirkens arbeid rettes også mot øvrige nordiske lands statsborgere og utenlandske sjøfolk på norske skip, der dette er naturlig*

3. SJØMANNSKIRKENS HOVEDMÅL

- *Sjømannskirkens hovedmål er å fremme Guds rike ved å være en tjenende kirke i verdens hverdag*

4. HVORDAN ØNSKER SJØMANNSKIRKEN Å BLI

OPPFATTET

- *Sjømannskirken ønsker å være en kirke som tar utgangspunkt i menneskers liv og erfaringer, og som hjelper dem til å forstå sine liv i lys av evangeliet om Jesus Kristus*
- *Sjømannskirken ønsker å gi rom for menneskelivets mangfold i hverdag og fest*
- *Sjømannskirken ønsker å skape gode møter med mennesker både i og utenfor våre egne kirkehus*

4.1. SJØMANNSKIRKENS VISJON

Sjømannskirken vil gi mennesker mot til tro, håp og engasjement.

4.2. SJØMANNSKIRKENS VERDIER

- Uendelig verdi

Vi tror at alle mennesker er skapt i Guds bilde med en uendelig verdi og unik verdighet. Derfor ønsker vi å møte mennesker i visshet om at den enkelte alltid er mye mer enn det vi ser. Vi ønsker å lytte til menneskers livserfaringer og tilby fellesskap som gir tilhørighet både med Gud og andre mennesker.

- Tilhørighet

Vi tror at behovet for tilhørighet er viktig i en tid der globaliseringen er økende. Derfor ønsker Sjømannskirken å være et kirkelig, kulturelt og sosialt møtested for alle landsmenn i utlandet. Vi ønsker å være et sted der lengsel og håp får næring.

- Trygghet

Vi tror at landsmenn i utlendighet kjenner på behov for trygghet. Derfor ønsker Sjømannskirken å være en ressurs i krise- og beredskapstjeneste, nettverksbygging og relasjonsrådgivning. Vi ønsker å gi mennesker hjelp til å leve og mot til å tro.

- Oppsøkende

Vi erfarer at ikke alle mennesker som kunne ønske det, har anledning til å komme til kirken. Derfor ønsker Sjømannskirken å være en oppsøkende, tjenende og medvandrende kirke for alle nordmenn i utlandet. Vi ønsker å være kirke der menneskene lever sine liv i hverdagen.

- Gjestevennskap

Vi tror landsmenn i utlandet vil kjenne glede ved å "å komme hjemom". Derfor ønsker vi at Sjømannskirken kjennetegnes av det gode håndtrykk og romslig gjestevennskap.

- Brobygger

Vi tror vi har mye å lære av andre kulturer og mennesker som omgir oss der vi arbeider på ulike steder i verden. Derfor ønsker Sjømannskirken gjennom kulturformidling og dialog å bygge bro mellom nordmenn i utlandet og omgivelsene rundt.

5. SJØMANNSKIRKENS VIRKSOMHET

5.1. UTEARBEIDET

Sjømannskirken har et helhetskirkelig tilbud som omfatter:

- gudstjenester, forkynnelse, trosopplæring, kirkelige handlinger og diakoni
- beredskap og krisehåndtering
- sosiale og kulturelle møtesteder
- brobygging til det lokale kirkeliv og den lokale kultur
- familie- og relasjonsrådgivning

Sjømannskirken ønsker at særlig to forhold skal stå sentralt i våre møter med mennesker:

- menneskets uttalte behov og hva mennesket selv opplever som verdifullt
- det som kirken ut fra sitt trosgrunnlag tror er verdifullt for mennesket, selv om dette kan være uuttalte behov fra menneskets side

5.2. HJEMMEARBEIDET

Sjømannskirkens arbeid i Norge bidrar til å realisere arbeidet ute, men har også egenverdi som møtesteder preget av Sjømannskirkens verdier.

Arbeidet omfatter informasjon, forbønn, forkynnelse og inntjening

Tjenesten har i særlig grad fokus på:

- å samle grupper og foreninger omkring arbeidet

- å styrke og utdype forholdet til Den norske kirke
- å synliggjøre og informere om organisasjonen
- å bygge relasjoner til næringslivet
- å samle inn midler i privat – og bedriftsmarkedet

6. SJØMANNSKIRKENS RESSURSER

6.1. VÅRE MEDARBEIDERE (lønnede og ulønnede)

Samspillet mellom organisasjonens lønnede og ulønnede medarbeidere er avgjørende for å realisere Sjømannskirkens visjon. Derfor ønsker vi:

- å rekruttere medarbeidere med gode personlige og faglige forutsetninger og gi disse tilfredsstillende lønns- og arbeidsvilkår
- at våre medarbeidere i liv og tjeneste skal omsette organisasjonens visjon og mål
- å dyktiggjøre våre medarbeidere ved kompetansegivende tiltak
- å ha en åpen samarbeidsform der våre medarbeidere opplever at de blir sett og verdsatt
- å inkludere mennesker i det kristne fellesskap gjennom frivillig engasjement
- å bruke verdidokumentet og andre dokumenter aktivt overfor organisasjonens medarbeidere

6.2. SAMARBEID MED ANDRE

Sjømannskirken ønsker å realisere sin målsetting gjennom samhandling med aktuelle samarbeidspartnere i utlandet og i Norge.

6.3. ØKONOMI

Sjømannskirkens finansiering sikres ved hjelp av bidrag fra støtteenheter og brukere ute og hjemme gjennom markedtiltak, kretsarbeid, kirkeofringer, innsamlingsaksjoner, gaver og statsstøtte.

Den økonomiske målsettingen er:

- tilnærmet full statlig dekning av personalkostnadene knyttet til utarbeidet og et rimelig antall administrative stillinger ved hovedkontoret
- årlige ofringer i samtlige menigheter i Norge
- videreutvikling av markedtiltak og andre inntektsbringende aktiviteter i Norge
- sjømannskirkens egenfinansiering skal minst tilsvare driftskostnadene i utarbeidet

6.4. ADMINISTRATIVE FORHOLD

- Sjømannskirken er en verdistyrte organisasjon hvor styrende organer fastsetter overordnede mål og visjon. Disse utvikles i tråd med hovedmål for Den norske kirke
- Det er administrasjonens oppgave å gjøre mål og visjon kjent og akseptert av medarbeidere ute og hjemme
- Den enkelte enhet ute og hjemme har ansvar for å omsette mål og visjon til lokale strategier med handlingsplaner